січень 2007

МІСІОНАР

110 років часопису

УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС

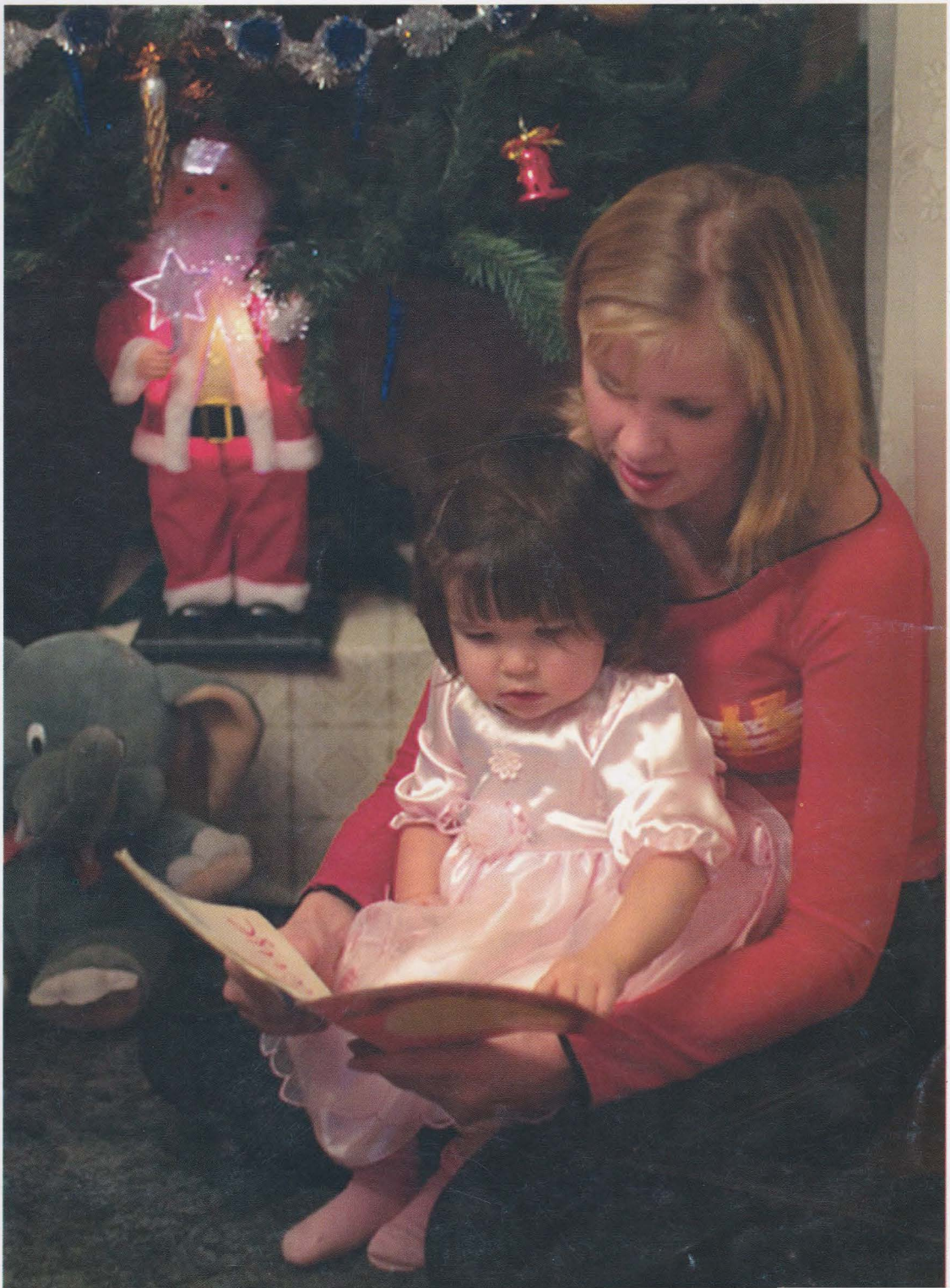

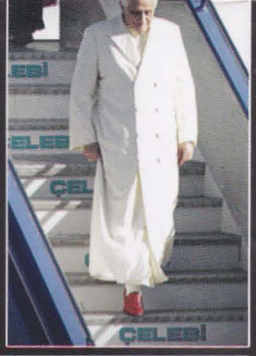

Папа Римський Бенедикт XVI відвідав

ТУРЕЧЧИНУ

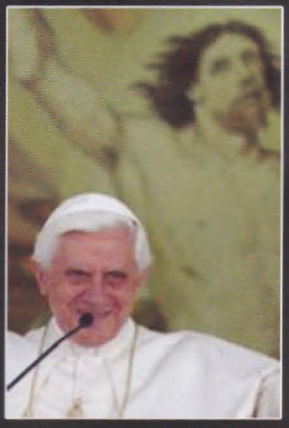

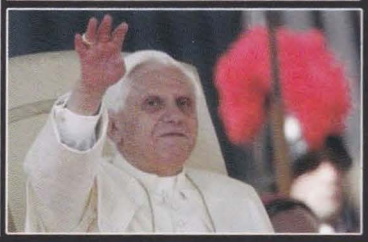

ЗМІСТ

Слово редактора.....3
Наміри Апостольства молитви *на січень*.....5
Наміри Апостольства молитви *на лютий*.....7
Офіційно.....8

о. Діонисій ЗАВЕДЮК, ЧСВВ
Святе Письмо в документах Католицької Церкви.....10

З повчань Святішого Отця.....15

Значення апостольської подорожі Папи Венедикта XVI в Туреччину.....16

Тадей ВОЙНОВІЧ
Наново народитися в Бозі.....20

о. Юліян КАТРІЙ
Пізнай свій обряд.....24

Анатоль КУРДИДИК
Празник Богоявління і Таїнство Святої Трійці.....32

Мішель КУАСТ
На землі ми вчимось любити.....35

о. Ігнатій Теофор ЯНТУХ, ЧСВВ
Шуми вітре (з поезії М. Шашкевича)....37

З редакційної пошти.....39
Некролог.....40

о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ
В моєму серці народився Бог.....41

Марко ЧЕРЕМШИНА
Сльоза *(різдвяна казка)*.....45

Олег ПІДГІРСЬКИЙ
Під ялинкою.....47

Різдвяний кросворд.....48

Ієромонах Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ,
головний редактор

Христос рождається! Славімо його!

Дорогі сестри і браття!

Новий рік, який розпочинається, пригадує нам про нашу відповідальність за життя, за діла, які чинимо, і за прийдешні покоління. Кожного разу, рахуючи час і відзначаючи новий його відрізок, ми покликані заглибитися у розважання, що все, що маємо, маємо на цій землі в часі і цей час нам дарований. Ми живемо тепер, тому що ті, хто були перед нами, відкрили нам чудовий Божий дар — дар часу.

У 2007 році відзначаємо 110 річницю з часу заснування нашого часопису. Біля його витоків були могутні постаті Василіянського чину — о. Платонід Філяс, перший редактор, та о. Андрей Шептицький, пізніше Галицький Митрополит. Для його розвитку працювала ціла плеяда василіянських ченців, імена яких вписані в Книгу Життя і невмирущим потоком вливаються в цілющу ріку живої води, яка струмує в життя вічне, як свідчить Христос у святій Євангелії (пор. Ів 8,38). Тому ми сьогодні вдячні Господу за дар, який Він нам дає у наших попередниках, а передовсім у традиції, що її плекав у нашому народі часопис «Місіонар». На травень ми запланували святкування цієї знаменної дати, тому запрошуємо всіх читачів молитися за те, щоб часопис розвивався, доносив Боже слово до умів і душ вірних і далі сповняв місію, яку йому призначив Господь. Запрошуємо також всіх читачів скласти пожертви на часопис, особливо на ювілейні святкування. Ваші пожертви можете пересилати на адресу редакції, або передати в

будь-який василіянський монастир з позначкою «для часопису Місіонар».

В цьому році намагатимемось усі разом роздумувати над вічними правдами, щоб глибше пізнати Божі шляхи і плани щодо нас. Багато людей пов'язують своє майбутнє з політичною ситуацією в країні, надіються, що зміни і покращення у вищих колах української влади принесуть полегшення в житті, а дехто вже цілком в цьому зневірився. Відверто кажучи, і одна, й друга позиції не відповідають Божим намірам. Ми маємо запам'ятати, що політична діяльність завжди має бути тільки наслідком добрих намірів тих, хто нею займається. Але, звідки ми візьмемо добрих і чесних політиків? Якщо самі не живемо чесно й одверто — годі надіятися, що з наших лав вийдуть послідовні політики, які дбатимуть не про себе, а про спільне добро. Мусимо стверднути, що на сьогодні майже вся політична арена в Україні — це арена загарбання й розподілу майна, арена збагачення й обману. Саме тому, перегортаючи сторінки нашого часопису та вдумуючись в ідеї, тут представлені, ми якнайкраще впливаємо на наше життя і політичну ситуацію. Це правда, що самі ми нічого не можемо, але якщо таких, які живуть праведно, багато, їх нічого не зможе здолати і тільки тихою, послідовною, клопіткою працею ми можемо принести у світ Боже Царство, яке струмує у життя вічне.

Маленьке дитятко, народження якого святкуємо у січні, здавалось би, немічне і нічого не може вчинити у світі. Насправді Христос світ перемагає і приносить спасіння. Редакція часопису сердечно вітає всіх Вас, дорогі сестри і браття, зі світлим празником Христового Різдва! Бажаємо Вам плекати глибоку віру і міцну надію, щоб цей ювілейний рік став для нас роком радості і прощення, відповідальності і терпеливості, мужності і лагідності, спокою і любові!

Христос рождається! Славімо його!

МІСІОНАР
УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС

Головний редактор
о. Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ

Редакційна колегія:
о. Йосафат ВОРОТНЯК, ЧСВВ
о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ
бр. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ
Віра АРІВ

Літературна редакція
Богдана ЩУРКО
Дизайн та комп'ютерна верстка:
Микола ЯЦКІВ

Заснований у 1897 році
Засновники — Отці Василіяни
Реєстраційне свідоцтво КВ № 5133 від 18.05.2001 р.

Передплатний індекс — 23959

Адреса редакції:
м. Львів, 79019, вул. Б. Хмельницького, 36,
Святоонуфріївський монастир Отців Василіян
тел./факс 72-46-94 e-mail: misionar@lviv.farlep.net

Підписано до друку 24.12.2006 Формат 70x100 1/16. Друк офсетний. Папір друк. № 1. Умов. друк. арк. 5,2. Умов. фарбо-відб. 5,7. Обл.-вид. арк. 5,0. Зам.

ЦІНА ДОГОВІРНА

Віддруковано з готових діапозитивів у Жовківській друкарні видавництва Отців Василіян «Місіонер». 80300, Львівської обл., м. Жовква, вул. Василіянська, 8.

Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. Редакція зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати надіслані матеріали.

© Журнал "Місіонар", 2007

МОЛИТВА ЩОДЕННОГО ПОЖЕРТВУВАННЯ ДЛЯ ЧЛЕНІВ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ

О, Божественне Серце Ісуса! У злуці з тим наміром, з яким Ти на землі віддавав славу Богові і тепер щоденно віддаєш у Пресвятій Тайні Євхаристії, жертвую Тобі через Непорочне Серце Пречистої Діви Марії усі свої молитви, справи, слова, думки й витривалість у терпіннях нинішнього дня у винагороду за всі зневаги, образи і кривди, завдані Тобі.

Жертвую їх особливо за Святішого Отця Папу Римського, за святу Церкву, за навернення грішників та в усіх намірах Апостольства молитви, призначених на цей місяць і на сьогоднішній день.

Пресвяті Серця Ісуса і Марії, спомагайте святу Церкву та Україну!

Святий Йосифе, Покровителю і Заступнику приятелів Ісусового Серця, моли Бога за нас!

Святий Архангеле Михаїле, св. Миколаю, св. Володимире, св. Йосафате, Заступники України, моліть Бога за нас!

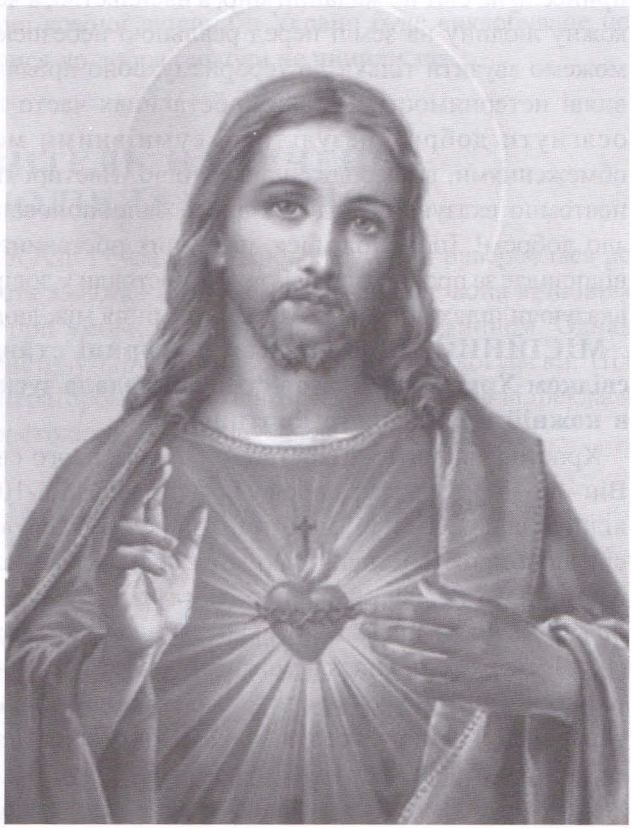

Ось Серце, що так дуже полюбило нас...

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА СІЧЕНЬ

(Поблагословені Святішим Отцем)

ЗАГАЛЬНИЙ: Щоб у наш час, який, на жаль, назнаменований численними проявами насильства, пастирі Церкви продовжували вказувати шлях миру і порозуміння між народами.

Протягом століть людство з одного боку удосконалювало методи і знаряддя вбивства, а з іншого — ставало дедалі більш людяним, гуманним, що включало в

себе відмову від насилля. Христос Господь закликає у Святій Євангелії поборювати зло добром, не бути ширителями зла, а в терпеливості та мужності чинити добро без огляду на обставини. Двадцять перше століття, на жаль, вже в перші роки принесло на світ не жаданий мир, а насильство, а через загрозу тероризму поставило кожну людину на землі перед реальною небезпекою насильства. Хоча насилля не можемо звузити тільки до тероризму, воно проявляється насамепред в будь-якому вияві нетерпимості! В таких обставинах часто люди зневірюються, стараються осягнути добрих результатів сумнівними методами: війною, ненавистю, обмеженнями, відгородженнями, тощо. Пастирі Церкви як ніхто інший покликані невтомно вказувати людству шлях, запропонований самим Христом: перемагати зло добром! Тому молімося, що у цих обставинах єпископи, священики, всі, хто відповідає за провід народу Божого, вистояли у довір'ї до Бога, терпеливо і настійливо вказуючи шлях примирення і порозуміння між людьми, народами і культурами.

МІСІЙНИЙ: Щоб Церква в Африці ставала все більш автентичним свідком Христової Благовісті й докладала зусиль до досягнення згоди і миру в кожній країні цього континенту.

Христос свідчить: «Царство моє не від цього світу» (Ів 18,36). Те, що пропонує Він – це мир, злагода і любов у Бозі (пор. Ів 15,5-10). Тому кожний з нас почувається відповідальним за те, щоб в цілому світі Церква сповняла своє покликання — свідчила про Христовий мир між людьми. Це стає особливо актуальним у світлі Христового Різдва, яке тепер святкуємо. На жаль, після здобуття незалежності більшість Африканських країн потрапили у вир міжетнічних, міжрелігійних та інших війн. В таких обставинах неможливо здобути правдиву перемогу. Необхідно збагнути, що насильство може породити тільки інше насильство. Шлях до злагоди пролягає через здобуття миру в серцях людей. Тому саме Церква може відповідно посвідчити істину Євангелія, яка веде до замирення душі, а через це до миру і злагоди між людьми. Молімося за те, щоб ті, хто представляє Христову Церкву на Африканському континенті, могли сміливо й автентично відкрити людям суть святої Євангелії, яка провадить до миру; молімося також, щоб Церква ставала могутнім чинником впливу на народи та держави Африки, щоб вони, приймаючи Христа, утверджували у своїх країнах спокійне і щасливе життя у взаємній повазі та допомозі.

МІСЦЕВИЙ: Щоб усі вірні України прийняли начало християнської праведності й творили добро, уникаючи зла у своєму житті.

Часто нам здається, що ми повинні вчинити щось конкретне і діяльне для того, щоб змінити своє життя та вдосконалити наше оточення. Проте, наші вчинки завжди є похідними від наших поглядів і переконань. Сьогодні в Україні у своїх діях багато людей керуються неморальними принципами. Наприклад, побутує прислів'я «взяти те, що погано лежить», що, по суті, означає, вкрасти чужу річ; або часто люди відкрито беруть участь в осудженні. Задля того, щоб себе виправдати, багато людей вдаються до брехні, а щоб осягнути якісь свої цілі — до відвертого обману, що

бачимо на прикладі наших політиків (але так переважно стається і поміж звичайними людьми). Тому важливо, щоб ми, перш ніж діяти, чи намагатися змінити свою поведінку, чи поведінку інших, прийняли добрий метод, яким зможемо осягнути видимі результати. Його катехизм визначає як *християнську праведність*: чини добро, уникай зла. Нехай на серці кожної людини в Україні буде викарбуване це начало, щоб ми завжди прихилялися до добра і ніколи не чинили зла.

ПОКРОВИТЕЛЬ НА СІЧЕНЬ СВЯТА ЮЛІЯНА (3 СІЧНЯ)

Свята Юліяна походила з Малої Азії і була поганкою, але згодом навернулася до Христа. Один поганський староста забажав одружитися з нею, але вона відповіла йому, що вийде за нього заміж при умові, якщо він стане християнином. Однак староста побоявся прийняти Христову віру, щоб не втратити царської ласки. Під час переслідування християн імператором Діоклетіаном Юліяну, яка не відреклася святої віри, ув'язнили і після жорстоких мук зарубали мечем.

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА ЛЮТИЙ

Загальний: щоб земні блага, дані Богом для всіх людей, використовувалися з мудрістю й за критеріями справедливості та солідарності.

Місійний: щоб боротьба із хворобами і масовими епідеміями в Третьому Світі щораз більше знаходила великодушний відгук у дусі солідарності та співпраці з боку урядів всіх країн.

Місцевий: щоб українські політики утверджували норми моральної поведінки насамперед в органах державної влади.

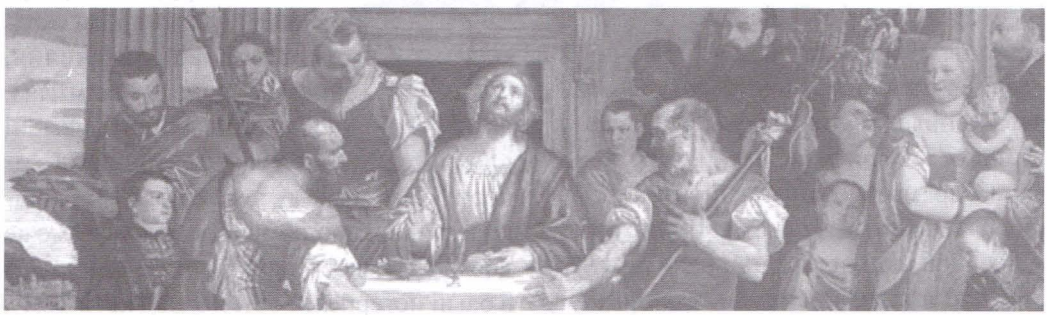

ПОКРОВИТЕЛЬ НА ЛЮТИЙ СВЯЩЕННОМУЧЕНИК ВЛАСІЙ (24 ЛЮТОГО)

РІЗДВЯНЕ ПРИВІТАННЯ БЛАЖЕННІШОГО ЛЮБОМИРА

Високопреосвященним і Преосвященним Владикам! Всесвітлішому, Всечеснішому Духовенству! Преподобним Монахам і Монахиням! Дорогим у Христі Мирянам! Мир у Господі!

Дорогі у Христі! З Божою допомогою дожили ми до цьогорічного празника Різдва Господа нашого Ісуса Христа. З цієї нагоди, такої урочистої і радісної, бажаю усіх вас привітати, — привітати тих, хто святкує цю подію на рідних землях, тих, хто живе у місцевостях, де наша Церква має свою розвинену структуру, і тих, хто перебуває там, де немає формальної присутності Української Греко-Католицької Церкви. Усіх вас, хоч би якими були обставини вашого життя, сердечно вітаю!

Прохаю тих із вас, хто є таким щасливим і має нагоду разом з усією родиною сісти до Святої вечері, подякувати Господові за цей великий дар і саме в той час згадати своїх братів і сестер у Христі, які віддалені великими відстанями та змушені далеко від рідної оселі святкувати Різдво. Можливо, таке розділення є тимчасово чимось необхідним, але особливо у Святий вечір відчуваємо драматичність такої ситуації і на очі навертаються сльози. Їх висушити може хіба що надія на швидку зміну.

У нас є звичай при свят-вечірньому столі залишати місце для тих, хто не має з ким сісти до Вечері, бо змушений перебувати далеко від рідних. На Святий вечір будемо про вас, дорогі у Христі, особливо пам'ятати.

Чого передусім у цей час я хочу усім вам з глибини серця побажати? Оскільки Христове Різдво за своїм змістом, літургійною формою, прадавніми звичаями вважають найбільшим родинним святом, то воно повинно бути тим часом, коли маємо одне про одного думати, одне за одного молитися, а якщо потрібно — одне одному допомагати. Одне слово, якщо ми поширимо розуміння Христового празника на всіх членів нашої Церкви і нашого народу, то відчуємо себе у Христі-Господі причасниками однієї великої родини. Кажу «у Христі-Господі», бо саме Його прихід і перебування між нами надає усім нашим людським зв'язкам особливого значення, підносить, змінює їх всупереч всім тим, хто через людські обмеження і немочі протистоїть відчуттю тієї родинної єдності. Світ, у якому немає Бога, який відкидає новонароджене Дитятко, не може досягнути висот і змушений перебувати в багні нетерпеливості й ненависті. Тому, коли сьогодні наші вуста промовлятимуть привіт «Христос рождається!», нехай це буде великим актом віри нашого серця,

що всі ми — діти Божі, члени одної родини і що немає сили, яка б нас змушувала бути одне одному недругами.

Сердечно вітаю вас, дорогі брати і сестри! Христос рождається!

+ ЛЮБОМИР

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!

«Довготерпеливий Спасе! Задля нас Ти, як Немовлятко, добровільно поклався в безсловесні ясла, і пастирі з ангелами заспівали Тобі, кликнувши: Слава й хвала на землі народженому Христові-Богові нашому, що обожив людську природу»
(з Утрені на Різдво)

Дорогі у Христі Ісусі брати і сестри, читачі василіянського часопису «Місіонар», зі святом вас!

Знову завітало напрочуд дивне Різдво, осяяне на весь Божий світ Вифлеємською зорею... Прийшов жаданий Месія, відкупитель людства...

Ще раз чуємо ці знайомі слова: «Слава на висотах Богу, і на землі мир людям доброї волі». Христос, всемогутній володар безсмертних душ, стукає до кожного серця через радісні та містерійні хвилини Святої Ночі, що з'єднала міцно в одно небесне із земним. Весела та нечувана досі вістка взяла притьмом верх над іншими новинами... Народження Спаса — чи не найважливіша подія у драматичній історії людського роду.

Різдво Ісуса, свято Господньої Любові, відчинило навіки високе Царство добра... Бог, ставши людиною, одним із нас, подарував нам усім єдине справжнє Щастя — Себе, небесну домівку. З появою на небосхилі чарівної зорі втратив силу старий поганський світ із своїми беззаконнями та гріхами, і розпочалася нова світла ера — ера вбогого і водночас багатого Царя-Месії.

Тому хай новонароджений Христос Спаситель, що взяв до ніжних рук дорогоцінне людське життя, навчить усіх, як треба жити вірою, надією, любов'ю — по-християнськи, без чого ми, направду, нещасні і кволі... Живімо разом цими невмирущими цінностями християнства — тоді повсякчасно усміхатиметься сонцем щаслива доля, а обійми Божого Дитяти у кожному Різдві, тайні християнської віри, додадуть душі тепла... «Щасливі ті, що повірили».

о. Григорій ГРИНЬКІВ, ЧСВВ
Протоігумен

о. Діонисій ЗАВЕДЮК, ЧСВВ
Крехів

СВЯТЕ ПИСЬМО В ДОКУМЕНТАХ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

(продовження)

Догматична конституція про Боже Об'явлення Другого Ватиканського собору

(закінчення, початок у № 12 за минулий рік)

Переказування Божого Об'явлення

Господь Бог хоче зробити учасниками спасіння всіх людей, тому те, що об'явив, Він уклав таким чином, щоб воно могло зберегтися непорушним впродовж віків і було передане всім поколінням. Аби здійснити цей задум, Христос, в Якому звершується ціле Об'явлення, наказав Апостолам проповідувати Євангеліє, як джерело кожної спасительної правди та моральної норми, усім людям. Апостоли ж усе, що прийняли з уст, розмов і діл Христових та чого навчилися від Святого Духа, передали словом проповіді, прикладом і повчаннями, а пізніше вони та їхні учні, під натхненням Святого Духа, залишили спасительні послання й у письмовій формі.

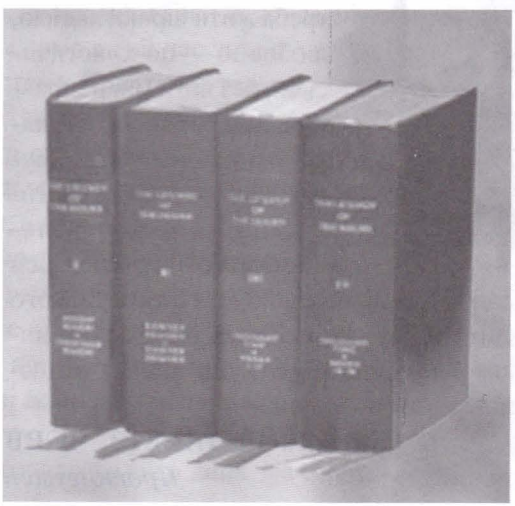

(а) Священне Передання

Щоб Євангелія постійно зберігалася в Церкві, Апостоли передали обов'язок учителювання єпископам, яких залишили по собі наступниками. Таким чином, «це Священне Передання і Святе Письмо обидвох Завітів є немов дзеркалом, у якому Церква, що паломничає по землі, оглядає Бога, від якого все одержала, аж доки не дійдемо до оглядання Його обличчям в обличчя як є».

Апостольська проповідь не вичерпується об'явленими книгами, хоч саме в них вона виражається в особливий спосіб. Тому-то самі Апостоли закликають вірних, щоб дотримувалися передань, що їх навчилися чи то з їх усного проповідування, чи з їх послань (пор. 2 Сол. 2,15). Церква, яка зросла під дією апостольської проповіді, «у своєму навчанні, житті і богопочитанні продовжує і передає всім поколінням все те, чим вона сама є, та все, у що вірує». Більше того, Передання, яке походить від Апостолів, під дією Святого Духа, внаслідок глибшого сприйняття слів і справ, роздумування і дос-

лідження віруючими, які зберігають їх у своєму серці, а також проповідування єпископів, вдосконалюється в Церкві. Багатство Передання наявне у житті Церкви, яка вірує і молиться, так що вона постійно прямує до повноти Божої правди. Таким чином, Передання — це все те, що Церква отримала від Апостолів, як-от: усне повчання, приклад життя, спосіб молитви, влаштування церковного життя тощо. Бо не все можливо виразити на письмі (Йо 21,25).

(б) Священне Передання і Священне Писання

Завдяки цьому Переданню у Церкві стає відомим повний канон Священних Книг, і завдяки Йому ж вони відкривають свій глибший зміст. Бог залюбки розмовляє з Христовою Обручницею, Церквою, а Святий Дух «наводить віруючих на всяку правду та спричинює, що Слово Христове з усією щедрістю перебуває в них (пор. Кол. 3,16)».

Священне Передання і Священне Писання перебувають у тісному взаємному зв'язку і взаємодії. Обидвоє походять з одного джерела і прямують до тієї самої цілі. «Священне Писання є Словом Божим, оскільки під натхненням Божого Духа його записано письмом». Священне Передання передає Церкві Слово Боже, яке Христос Господь за участі Святого Духа доручив Апостолам, а вони — своїм наступникам.

«Священне Передання і Священне Писання становлять один священний депозит (скарбницю) Божого Слова, дорученого Церкві». У Церкві ж завдання правильно пояснювати Боже Слово, писане чи передане іншим способом, доручене одному тільки живому Вчительському урядові Церкви. Він не є понад Слово Боже, а служить йому, під проводом Святого Духа слухає його, вірно береже і пояснює, виконуючи Боже доручення.

Богонатхненність Священного Писання та його пояснення

У цій частині документу Собор зробив короткий підсумок цілого вчення Церкви про натхнення Святого Письма. «Свята Мати Церква, з апостольської віри, вважає за священні й канонічні цілі книги чи Старого чи Нового Завіту, разом з усіма їх частинами, тому що, написані під натхненням Святого Духа (пор. Йо. 20,31; 2Тим. 3,16; 2Пт. 1,19-21; 3,15-16), вони мають автором Бога і, як такі, були передані Церкві». Собор не перераховує, які книги належать до канону, відкликаючись до загальновідомої католицької традиції, яку остаточно висловив Тридентський собор ще у 1546 році. Натомість подає суттєві положення католицького вчення про натхнення Біблії, з усіма тонкощами, у термінах сучасної біблістики: «Для виготовлення ж святих книг

Бог вибрав людей та вжив їх і використав їхні спромоги і сили, щоб, діючи в них і через них, те все і тільки те, що сам Він хотів, вони передали письмом, як справжні автори». У цілій виразності Бог і людські автори постають як необхідні учасники і співтворці у постанні Святого Письма.

Оскільки все, що натхнені автори висловлюють, слід вважати за сказане Святим Духом, «треба визнавати, що книги Писання певно, вірно й непомильно навчають правди, яку Бог, заради нашого спасіння, хотів дати через Священне Писання. Отож, все Писання — натхнене Богом… (пор. 2Тим. 3,16-17)».

Собор настоює на тому, що при поясненні змісту Божого Слова треба дивитись на намір священних авторів, маючи на увазі, що літературні жанри, характерні для тих часів, звичаї і способи висловлювання були відмінні від сучасних нам. Крім того підкреслюється необхідність, «щоб Святе Письмо у тому Дусі, яким було написане, було і читане і пояснюване» (св. Єронім). Цей заклик можна здійснити за таких умов: пильно глядіти на зміст і єдність цілого Письма, брати до уваги живе Передання Церкви, керуватися принципом аналогії віри (тобто співзвучності, несуперечності правд віри). Усе, що стосується до пояснення Писання, підлягає оцінці Церкви, обов'язком якої є вірно зберігати і пояснювати Боже Слово.

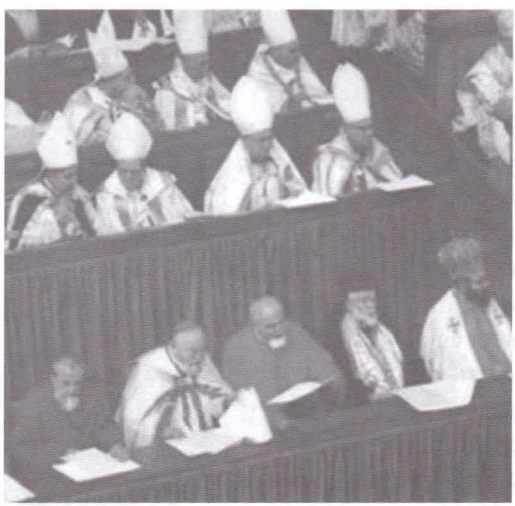

Собор порівнює сходження Божого Слова і його уподібнення до недосконалих слів людської мови з іншою таємницею — воплоченням Сина Божого, Слова, яке прийняло людське тіло.

Старий Завіт

У Догматичній конституції «Dei verbum» виявляється глибока пошана Церкви до книг Старого Завіту, які, будучи божественно натхненими, і далі «зберігають своє значення». Цей перший етап Божого Об'явлення приготував, проголосив і різними способами виявив прихід Христа, Спасителя світу, і його Царства. Хоч ці книги містять дещо і недосконале, показують вони справжню Божу науку, представляють Бога справедливим і милосердним, виявляють «спасенну мудрість про життя людини» і навчають способу молитви.

«Бог, натхненник і автор книг обидвох Завітів, так мудро уклав, щоб Новий скривався в Старому, а Старий являвся в Новому (за св. Августином). Хоча Христос у своїй крові встановив Новий Завіт (пор. Лк. 22,20; 1Кор. 11,25), та, все ж, книги Старого Завіту, прийняті суцільно до євангельської проповіді, в Новому Завіті здобувають і виявляють своє повне значення (пор. Мт. 5,17; Лк. 24,27; Рим. 16,25-26; 2 Кор. 3,14-16) і, у свою чергу, його насвітлюють і вияснюють».

Новий Завіт

Велич писань Нового Завіту в тому, що вони є вічним Божим свідченням про речі і події, які не були відкриті перед тим, а виявилися з настанням повноти часів, коли Слово Боже, сповнене благодаті та істини, стало тілом. Установивши Боже Царство на землі і виконавши своїми словами, вчинками, смертю та Воскресінням, славним Вознесінням та зісланням Святого Духа своє діло, Христос усіх притягає до себе. Відкрив це таїнство передусім своїм Апостолам у Святому Дусі, щоб через проповідування Євангелія збуджували віру у Нього і гуртували Церкву.

Собор урочисто підкреслює: «Церква завжди і всюди навчала і навчає, що чотири Євангелії є апостольського походження. Бо те, що Апостоли з Христового мандату проповідували, згодом, під божественним подихом Духа, вони самі й апостольські мужі передали нам на письмі основу віри, тобто почетвірну Євангелію: від Матея, Марка, Луки і Йоана». «Євангелії є головним свідченням про життя і науку воплоченого Слова, нашого Спасителя».

Далі Собор подає науку Церкви про походження Євангелій, вказуючи на ті етапи апостольського переказу відомостей про Ісуса Христа та його діло, які уже ширше були висвітлені в документі «Про історичну правду Євангелій» з 1964 року. Апостоли, які були свідками життя Ісуса, Сина Божого, аж до Його Вознесіння, передали у своєму проповідуванні слухачам правду про Господа не тільки вірно, але і з тим повним зрозумінням, яким самі втішалися, будучи свідками славних подій Христа і просвічені Духом

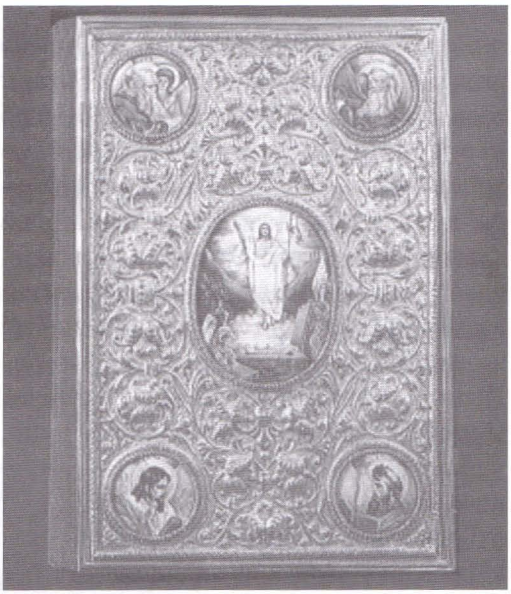

істини. «Священні автори написали чотири Євангелії, вибираючи дещо з того багатства, що було передане усно, чи вже й писемно, дещо ж збираючи разом в одне або вияснюючи з уваги на стан церков, в решті ж зберігаючи форму проповіді, щоб подати нам про Ісуса завжди те, що правдиве і щире» (Пор. Лк.1,2-4).

Наприкінці розділу коротко подається вчення Церкви про цінність інших книг Нового Завіту.

Святе Письмо в житті Церкви

Цей заключний розділ не тільки підкреслює значення Святого Письма у житті Церкви, але є неначе сконденсованою програмою, яку Собор хоче подати для цілої церковної спільноти. Ось кілька головних думок.

Церква знаходить у Святому Писанні хліб життя. «Божественні Писання, як і саме Тіло Господнє, Церква завжди почитала, тому що, найбільше у святій Літургії, не перестає брати з трапези Божого Слова і Тіла Христового хліб життя і

подавати віруючим». Святе Письмо подає незмінно Слово самого Бога, є голосом Святого Духа, тому «треба, щоб церковне проповідування та й сама християнська релігія кормилась і кермувалась Священним Писанням. Бо в священних книгах Отець, що на небі, виходить люб'язно назустріч своїм дітям і заводить з ними розмову; а така є сила і здатність Слова Божого, що є воно для Церкви підтримкою і життям, а для дітей Церкви — силою віри, кормом душі, чистим і невисушним джерелом духовного життя».

Тому таким наполегливим є заклик: «Треба, щоб вірні християни мали широкий доступ до Святого Письма». Собор виявляє турботу про переклади Біблії на сучасні мови, а також про розвиток біблійних наук. Католицькі вчені, під наглядом Учительського уряду Церкви, здобуваючи щораз глибше розуміння Святого Письма, мають працювати і на те, щоб проповідь Божого Слова була якнайбільш успішною.

«Вивчення Священного Письма є неначе душею священного Богослов'я», яке, немов на фундамент, спирається на спи-

сане Боже Слово та на Священне Передання. Черпає з них сили, зміцнюється і завжди омолоджується.

Наприкінці Собор звертається до всіх станів у Церкві, щоб кожен з них: священики, диякони, катехити, ченці, усі християни, вивчали «визначне спізнання Ісуса Христа» (Флп. 3,8), та пригадує, що «читанню Святого Письма повинна товаришувати молитва». Виявляє також своє переконання, що читання і вивчення Біблії буде початком нового пробудження до духовного життя.

* * *

Догматична конституція про Боже Об'явлення «Dei verbum» Другого Ватиканського собору є найважливішим і досі актуальним документом Церкви щодо Святого Письма. Ціла діяльність Церкви має враховувати зокрема програму, насвітлену в останньому її розділі.

За більш як сорок років після Собору вийшли нові документи Папської Біблійної Комісії (близько двадцяти), які розвивають і поглиблюють думки конституції «Dei verbum» і є реалізацією програми біблійної віднови. Із них треба згадати, зокрема, такі (у хронологічному порядку): «Святе Письмо і христологія» з 1984р., «Інтерпретація Біблії у Церкві» з 1993 р. (у сторіччя від появи енцикліки папи Льва XIII), «Ізраїльський народ і його Святі Писання у християнській Біблії» з 2001 р. (про місце Старого Завіту у вірі Церкви) та інші. Так, у різний спосіб, Церква впроваджує в життя вказівки Другого Ватиканського собору, відповідаючи все на нові питання і потреби, пов'язані з вивченням Святого Письма.

У неділю 17 грудня, в полудень, Святіший Отець Бенедикт XVI з'явився у вікні свого робочого кабінету в апостольському палаці Ватикану, для того, щоб прочитати молитву «Angelus» з вірними і паломниками, які зібралися на площі св. Петра.

Папа промовив перед марійською молитвою такі слова:

«Дорогі брати і сестри!

(…) літургія закликає нас до радості духу. Вона робить це за допомогою знаменитого антифону, в якому повторюється заклик апостола Павла: «*Gaudete in Domino*» — «Радуйтесь завжди у Господі… Господь близько» (пор. Флп 4,4.5). Перше біблійне читання також є закликом радості. Пророк Софонія в кінці VII ст. до н.е. звертається до міста Єрусалима і його населення з такими словами: «Виспівуй, о дочко Сіону! Вигукуй радо, Ізраїлю! Радуйся й веселись з усього серця, дочко Єрусалимська! ...Господь, твій Бог, посеред тебе, могутній, що врятує» (Соф 3,14.17). Сам Бог зображений з такими ж почуттями: «Він буде вельми радуватися тобою, він відновить тебе любов'ю своєю. Він буде веселитися тобою під веселі співи, неначе під час свята. Я спасу кульгавих, і розпорошених зберу докупи» (Соф 3,17-19). Ця обітниця здійснюється в тайні Різдва, яке святкуватимемо через тиждень, і яке потребує, щоби ми по-новому пережили його в «сьогоденні» нашого життя та історії.

Радість, яку пробуджує літургія в серцях християн, призначена не лише нам: ця пророча звістка звернена до всього людства, особливо до найбідніших, в цьому випадку — до тих, хто найбільше обділений радістю! Давайте згадаємо про наших братів і сестер, які переживають драму війни на Близькому Сході, в деяких регіонах Африки та в інших куточках світу: яку радість вони можуть відчувати? Яким буде їхнє Різдво? Давайте подумаємо про хворих і одиноких людей, які крім фізичних мук відчувають також і муки душевні, оскільки часто відчувають себе покинутими: як розділити з ними радість, проявити при цьому належну повагу до їхнього страждання? Але згадаймо також і про тих — особливо про молодь — які втратили сенс істинної радості, і даремно шукають там, де знайти її неможливо: у відчайдушній погоні за успіхом і в самолюбстві, в сумнівних розвагах, в споживацтві, в пияцтві, в штучному раю наркотиків та в інших формах відчуження. Ми не можемо не зіставляти сьогоднішню літургію і її заклик «Радуйтесь!» з цими драматичними реаліями. Як в часи пророка Софонія, саме до тих, хто перебуває у випробуваннях, до «страждаючих і обділених радістю» особливо звернене Слово Господнє. Заклик до радості — це не послання, яке сіє розбрат між тими, хто може його прийняти і тими, хто цього

[з певних зовнішніх обставин] зробити не може, це не безплідний паліатив (півзахід), навпаки, в заклику до радості поміщено пророцтво про спасіння, це заклик до визволення, яке розпочинається з духовної обнови.

Щоб змінити світ, Бог обрав скромну дівчину з галилейського поселення, Марію із Назарета, і звернувся до неї з цим привітом: «Радуйся, Благодатна! Господь з тобою». В цих словах — секрет істинного Різдва. Бог повторює їх Церкві, всім нам: «Радуйтесь, Господь близько!». З допомогою Марії, смиренно і мужньо, давайте посвятимо себе тому, щоб світ прийняв Христа, Джерело істинної радості.

ЗНАЧЕННЯ АПОСТОЛЬСЬКОЇ ПОДОРОЖІ ПАПИ ВЕНЕДИКТА XVI В ТУРЕЧЧИНУ

(28.11.2006 - 01.12.2006)

Подібно до своїх попередників Павла VI та Івана Павла II, Святійший Отець Венедикт XVI в одній із своїх перших апостольських подорожей вирішив віддати шану «святій землі Церкви» (так називають Туреччину).Саме на цій землі, у її великих містах Антіохії та Ефезі, відбулися Собори, під час яких християнська громада усвідомила свою ідентичність і утвердилася у вірі. Звідси Церква відкрилася для всього древнього світу через процес інкультурації, і це зробило її насправді вселенською, тобто відкритою для всіх культур. Крім того, з цієї землі розпочалася євангелізація як Далекого Сходу, так і словянських народів.

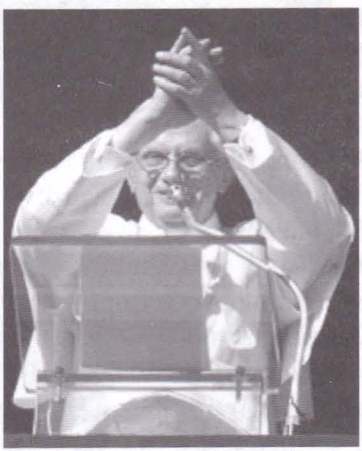

Не випадково більшість книг, які входять до Нового Завіту, були або написані саме на цій землі, або звернені до християнських громад цих країв. Два автори цих книг, Павло із Тарсу та Лука з Антіохії, були одними з перших великих особистостей Церкви, які зробили великий внесок у розвиток та поширення християнства. Тут варто пригадати Отців Кападокійських, Антіохійських та Сірійських, а також численних мучеників та аскетів, життя та подвиги яких ще до сьогодні оспівуються у літургійних богослужіннях.

Подорож Папи Римського до Туреччини припадає на період між двома важливими датами: 1700 річницею з дня народження Єфрема Сирійського (306) і 1800 річницею з дня смерті Івана Золотоустого (407). Вони є яскравими променями того «світла, що йде зі Сходу», про

яке писав Папа Іван Павло II у своєму Апостольському листі «Світло Сходу» (1994). В цьому листі Папа Войтила наголошував на тому, що Вселенська Церква повинна завжди пам'ятати про багате свідчення, вчення та духовність християнського Сходу та повертатися думками у перше християнське тисячоліття, коли Церква була єдина.

В сучасну в епоху плюралізму багатство різних релігійних традицій, які виникли та існують до цього часу у Турецькій землі та виражаються у різноманітних формах літургійного та духовного життя гармонійно поєднується з єдністю віри в Ісуса Христа. Саме тому Святіший Отець говорив про діалог як про «поліфонію культур».

Цей принцип варто застосовувати для різних християнських конфесій, але також і для діалогу між християнами і мусульманами. Сумні тіні минулого не можуть затьмарити світла, яке народжується у щоденному «діалозі життя», у «діалозі милосердя», а також у «діалозі релігійних досвідчень» між християнами та мусульманами на цій землі.

Подорож Папи Венедикта XVI до Туреччини потрібно інтерпретувати у перспективі, яка випливає саме з цієї історії. Цю подорож можна назвати пастирською, екуменічною та спрямованою на діалог з ісламським світом.

Пастирська подорож. Католицька Церква у Туреччині зі своїми обрядами (латинським, католицько-вірменським, сирійським та халдейським) становить невелику меншину серед мусульман, у більшості сунітів. Святий Апостол Петро написав із Риму листа (I Послання Петра) до християнських громад у діаспорі, які проживали на території сучасної Туреччини. Наслідуючи цей приклад, його наступник також підтримував ці громади не тільки словом, але і своєю присутністю. Петро закликав християн цих земель «дати відповідь кожному, хто у вас вимагає справоздання про вашу надію» (I Петр 3,15). У даний історичний момент, коли виникають і утверджуються різні форми релігійної нетолерантності, Папа Венедикт XVI приїжджає сюди для того, щоб, завдяки проповідуванню Божого Слова і служінню Святої Літургії, утвердити католицьку громаду Туреччини у вірності Христові і в надії на Нього.

Відправа Святої Літургії з католиками Туреччини відбулася двічі. Перше Богослужіння відбулося у Марійському національному паломницькому центрі під назвою «Будинок Матері Марії» у Ефезі, місті, в якому Собор 431 року проголосив її Богородицею, і в якому, згідно усних переказів Мати Божа жила деякий період часу разом зі св. Іваном. Паломницьке місце є місцем зустрічі і молитви для християн і мусульман, які визнають Марію як Діву, Матір Христа, обрану Богом задля добра людства.

Наступне Богослужіння відбулося 1 грудня в Стамбулі у Катедральному Соборі Святого Духа. У Святій Літургії латинського обряду взяли участь представники католицьких громад Туреччини різних східних обрядів, деякі частини Богослужіння були відправлені у власному обряді.

Екуменічна подорож. Вже з першого моменту свого перебування на Петровому престолі Папа Венедикт XVI визначив пріоритетом свого понтифікату справу екуменізму. У своїй проповіді, яку він виголосив у Сикстинській Каплиці на наступний день після його обрання, Святіший Отець сказав: «теперішній наступник Петра готовий робити все можливе для того, щоб сприяти важливій справі екуменізму». Продовжуючи справу своїх попередників, він рішуче налаштований на те, щоб використовувати кожну нагоду, яка могла би бути корисною для налагодження

зв'язків та укладання домовленостей із представниками різних Церков та церковних спільнот.

Поїздка до Стамбулу має власне таку мету. Першою важливою подією тут була зустріч молитви і діалогу Святішого Отця із його Святістю Вартоломеєм I 29 листопада у патріаршому Катедральному соборі. На завершення спільної молитви відбулось вшанування мощей Св. Григорія Великого і Св. Івана Золотоустого. Важливий момент зустрічі з Патріархом відбувся 30 листопада, в цей день Літургія вшановує память Св. Апостола Андрія. Святіший Отець взяв участь у Божественній Літургії, після якої відбулося відкриття меморіальної дошки у память про трьох Понтифіків, які прибули з візитом до Патріарха, а пізніше відбулося зачитування та підпис декларації, ухваленої Святішим Отцем і Патріархом Вартоломеєм I.

Екуменічного характеру надає подорожі Папи Римського до Церков-сестер і зустрічі з Патріархом Месробом II Мутафяном, яка відбулась того самого дня в осідку Вірменського Апостольського Патріархату.

Особиста зустріч і спільна молитва, відкриття меморіальної дошки з написа-

ми вірменською та турецькою мовами на згадку про відвідини цього місця Павлом VI, Іваном Павлом II і тепер Венедиктом XVI — все це вказує на міцний зв'язок, який існує між Вірменською Апостольською та Католицькою Церквами.

У другій половині того ж дня у приміщенні Папської Нунціатури у Стамбулі Святіший Отець зустрівся із сирійським православним Архиєпископом та з представниками деяких протестанських спільнот.

Подорож спрямована на міжрелігійний діалог

Має велике значення те, що свою першу подорож до країни, в якій більшість становлять мусульмани, Папа розпочинає з тієї землі, з якої почав свій шлях у вірі в Бога Авраам — спільний Патріарх для євреїв, християн та мусульман. Власне з Гагану, селища сучасної Туреччини, він вирушив у подорож в дусі цілковитої надії на Бога, покладаючись тільки на обявлене йому Слово.

Згадка про це спільне коріння, яке поєднує три релігії, вказує на те, що Святійший Отець бажає закликати до подолання тих протиріч, які впродовж десятиліть викликали ворожнечу між євреями, християнами та мусульманами.

Як тут не згадати той факт, що саме впродовж дев'ятирічного перебування у турецькій землі Апостольський Нунцій Джузеппе Ронкаллі, який пізніше став Папою Іваном XXIII, усвідомив необхідність міжрелігійного діалогу, про який написано у декреті II Ватиканського Собору «*Nostra Aetate*». Венедикт XVI назвав цей документ *Magna Charta* (Велика Карта) Церкви у відносинах з ісламським світом.

Подорож Папи Венедикта XVI до Туреччини як продовження справи Папи Івана Павла II — це знак утвердження бажання Католицької Церкви та усвідомлення нею нагальної потреби в проведенні міжрелігійного діалогу. Туреччина — країна, в якій релігія офіційно відокремлена від держави, яка є мостом між Європою та Азією та в якій мешкають вірні різних релігійних традицій — виступає тим простором у Середньому Сході, де є можливість зміцнювати цінності міжрелігійного діалогу, толерантності та взаємозбагачення.

За матеріалами: Тадей ВОЙНОВІЧ, ОБМ
Новий Сад, Сербія

НАНОВО НАРОДИТИСЯ В БОЗІ

Якщо хочемо відповісти на запитання, ким є людина і намагаємося це відчитати у Святому Письмі, то найголовніша відповідь на наше запитання буде така: Син Божий став людиною. Це розважання має на меті роздумати про свято Його Різдва й допомогти нам поглибити пізнання Різдвяного Таїства.

Якщо поглянемо на історію сотворення світу і всього у світі, то побачимо, що вона подібна до піднімання на вершину піраміди. Чим вище рухаємося до її вершини, створіння постають дедалі досконаліші, більш спеціалізовані, від своєї основи, матерії, молекули чи атома, і аж до вершини, до людини. Можна побачити навіть неозброєним оком, що сотворення має одну ідею — ідею досконалості, яка йде паралельно з часом. Що знаходиться на вершині цієї піраміди? На сьогодні це, скажімо, людина. Коли читаємо Біблію, бачимо, що вона — вершина сотворення. Але, чи людина — мета сотворення? Якщо так, тоді настанням людини сотворення завершено і всього досягнуто. Де закінчується сотворення? Насправді, сотворення завершується в Бозі. Бо воно не є, ані не може бути метою саме для себе, а тільки Бог є тим, від якого сотворення починається і знову до нього повертається.

Але як може сотворіння повернутися, увійти у Бога? Жодним чином. Хоча воно й має висхідну тенденцію, однак може дійти тільки до людини, а ніяким чином до Бога. В такому випадку сотворіння, насправді, висіли б у повітрі, не мали б свого «чому?» Чому (існує) атом, чому молекула, чому амеба? Для чого всі види, живі і неживі, для чого, зрештою, людина на вершині тієї піраміди без Бога? Якщо сотворіння не можуть досягти Бога, сотворення не має смислу, воно є тільки простим кружлянням у колі власних обмежень. Чи ж можливо, щоб на людині все зупинилося, щоб весь прогрес, розвиток, щоб усі нижчі сотворіння мали свій смисл у людині? Якщо так, то на людині все зупинилося, ми прийшли до стіни і немає куди йти далі. Тому, дивлячись на динаміку сотворення, стає очевидним, що насправді все веде до того, щоб сотворіння увійшло у Бога. Але це неможливо, бо сотворіння можуть обертатися тільки в колі власної сотворенності. Проте, можливе інше — щоби Бог увійшов у сотворіння! І саме це сталося: Бог уможливив зустріч із Собою. Бог уможливив спільність між собою і нами, увійшовши у нас, в сотворіння! І це сталося в Ісусі

Христі, який є Богом, Словом Божим, який зійшов у наш намет. Дослівно «в наш намет», бо святий євангелист Іван вживає саме цей вислів, коли говорить «і Слово стало тілом й оселилося між нами (або у нас)». На початку було Слово, Слово в лоні Отця, Бога. Воно брало участь у сотворенні: все, що існує, постало ним, і без нього нічого не постало. Воно — головний план, накреслення сотворення. Значить, ціла піраміда сотворення насправді має смисл у Слові, у Логосі. «На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог. Воно було на початку в Бога і все постало ним, і без нього не постало нічого». Кожний камінець, кожна травинка, кожний атом боргує Сину своє виникнення, бо без нього не постало нічого. І тепер Слово сходить до нас і тут розбиває свій намет. Це пригадує нам подію виходу з Єгипту, коли Бог сказав, щоб і йому зробили намет, бо він бажає мешкати зі своїм народом.

Ісус Христос — це правдивий, найкращий та найбільш автентичний намет Бога між людьми. Саме тому Лука пише, що Ісус народився саме тоді, коли був перепис всього світу і що записався як мешканець цієї землі разом із нами. Чому так сталося? Чому Бог зійшов до людини і став чоловіком? Тільки так було можливо, щоб людина дійшла до Бога, щоб постала, як й Ісус, не тільки подобою,але й образом, щоб увійшла в божественне синівство. Кінцевий образ людини об'явлено у Сині Божому. Насправді, в першій книзі Біблії виражено шлях для людини: вона від подоби має стати образом. Але це вона осягне якраз тому, що Син стане людиною і виявить на землі образ Божий: «(Филипе), хто бачив мене, той бачив Отця мого». Тому, коли читаємо в книзі Буття «сотворімо людину на свій образ, подібну до себе», тоді насправді читаємо проект, який після сотворення світу має людину як подобу, котра повинна стати образом.

Христос приходить як образ Божий. Він став посередником, щоб і людина постала образом Божим. І закінчення сотворення є в Бозі. Сотворення насправді не має ліміту. Сотворення входить у Бога, в його безмежну і безконечну сутнітсть і постійно прогресує, розвивається. Тому ціла справа сотворення має свій останній смисл у тому, щоб через Христа, який сходить у сотворіння, сотворіння увішло в Бога.

Яким чином людина може стати образом Божим? Через нове народження. Поки стоїмо перед Вифлеємом, перед стаєнкою, яслами, перед Дитятком Ісусом — тоді стоїмо перед безмежністю. В Ісусі має смисл і жаба, і камінь, і травинка, і квітка, і людина, — все у ньому має свій смисл. Тому теологія про людину, як про образ Божий, має свій остаточний засяг у Христі. Христос — мета сотворення і остаточна його точка.

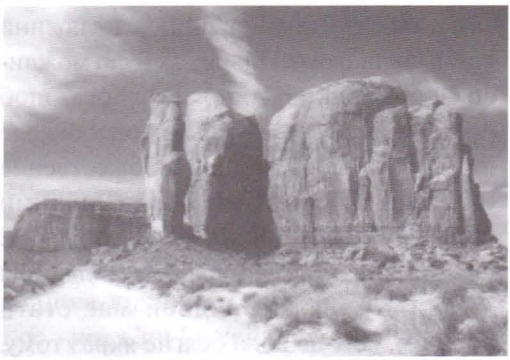

Сотворення несе христологічну печать. Для чого жаба? Для Христа. Для чого людина? Задля Христа. Для чого атом? Задля Христа. Для чого галактика? Задля Христа. Все спрямоване до Нього.

Адам — праобраз Того, Хто має прийти. Це означає, що Адам його вже сповістив через своє сотворення. Він не фінал, він сповіщення того, хто має прийти. Таким чином стає очевидним, що не людина як така, людина без Бога, людина сама по собі мета сотворення і вона не може знати, куди себе подіти. Це можна побачити, коли спостерігати за людьми, які не знають Бога — вони не знають, куди себе подіти: давайте збирати гроші, скуповувати землю, збивати капітали, збирати знання, і далі, і далі, а потім — нічого...

Таким чином об'явлення виявляє причину існування людини саме через втіленого Сина Божого. Без воплоченого Сина Божого, Ісуса Христа, людина не має жодного смислу. Кожне роздумування про людину без Христа приречене на неуспіх, на постійне блукання. Бог, бажаючи відкрити людині і кожному створінню Себе самого, здійснює це саме через воплоченого Сина, Ісуса Христа.

Отож, фундаментальний проект — це Христос, а в ньому ми. Це означає, що перш ніж бодай існував один кварк, один фотон матерії, Бог нас в Ісусі вибрав перед постанням світу. І єдиним смислом людини є через Христа увійти у саме буття Боже. Це входження в дійсності немає кінця. У смерті все не закінчується, а тільки починається у вічності; це правдива динаміка бути людиною. Йдеться, отож, про єдиний проект, план, головна мета якого — Христос, який стає вирішальною ланкою для входження у божественне життя і Божу родину.

Чому Бог взагалі почав творити? Тому, що Його істота — це повнота любові; цю любов Він бажає подарувати іншим, вчинити їх сопричасниками свого багатства, своєї істоти, відкривши їм своє божественне буття в повноті. Це ціль і мотив сотворення. Так що сотворення віднаходить своє істинне довершення у Христі. Тут мусимо відкинути версію, ніби Христос прийшов тому, що люди согрішили. Це немає жодного смислу і немає жодного опертя у Божому Слові. Христос — основа, головний проект всього, що існує. А тому що людина цій спільності з Богом сказала «ні», Христос виявляється як той, який в ім'я всіх нас сказав «так». Абсолютно неприйнятна думка, що Христос прийшов випадково, бо люди згрішили, а якби не згрішили, його не треба було б. Бо без нього неможлива жодна молекула.

Що ж таке нове народження? Адже без цього немає входження у Бога. Апостол Іван каже: «а тим, що його прийняли, дав силу стати дітьми Божими, тим які вірують у його ім'я. І вони народжені не від крові, не від волі тілесної, ні від бажання чоловічого, але від Бога». Що

насправді відбулося? Іван, очевидно, розрізняє два народження: одне біологічне, а друге від Бога. Важливо точно визначити, що таке народження? По-перше, народження — це виходження живого із живого; по-друге, зв'язаного з живим; по-третє в подібності (однаковості) природи. Дефініція повинна бути дійсною для будь-якого народження і тоді вона є правильна. Всі ми знаємо про своє біологічне народження. Воно і справді так відбулося: коли нас матір народила, сталося, що ми живі вийшли з живого, зв'язані з живим однаковістю природи. Іван розрізняє два народження і каже, що Ісус тим, які його прийняли, дав народитися від Бога. Так і пише: народитися від Бога. Щоб не було непорозумінь, він каже, що це не біологічне народження. Тому він це біологічне народження широко описує: які народжені не від крові, ні від волі тілесної, ні від бажання чоловіка. Отож, всім, які його прийняли, дав силу народитися від Бога. Йдеться про правдиве народження, яке мусить мати всі ці елементи. Що означає когось народити? Значить дати йому своє життя, щоб воно почало битися у ньому. Тому Іван про Бога говорить, що в Ньому б'ється життя, яке називається «*зое*», тобто життя вічне, яке в ньому б'ється відвічно і повіки. Друге поняття, яке Іван вживає для нас, це слово «*біос*», це життя, яке підлягає розпаданню, яке в нас б'ється і поволі пропадає. Подивімося свої фотографії з дитинства чи юності і побачимо, як біос вже похилився, знівечився, повипадали зуби, посивіло волосся і все поволі йде до завершення. Що Іван точно думає, коли каже, що Ісус дав можливість народитися від Бога? Це означає, що в людину увійшло Боже життя. В людині, в якої б'ється *біос*, тепер почало битися ще одне життя і людина постала правдивою дитиною Божою. Не прибраною, а правдивою дитиною Божою, людина має нового Батька. Не можемо вважати, ніби всі люди — діти Божі. Ні. Люди — це сотворіння Божі, а ті, які приймають Бога, який прийшов між нас, приймають Боже життя. І таким чином створіння у своєму найкращому виді входить у Бога. В той момент, коли людина народжується від Бога, коли в її смертному біосі починає битися пульс, який б'ється в Отці, б'ється в Сині, у Святому Дусі, а тепер б'ється в людині, тоді людина може сказати Богові «Отче». Це молитва тих, які народилися від Бога, які Бога називають батьком. Навіть більше, це не батько, це авва, тато. І в єврейській, і в нашій мові для батька маємо більше імен. Одне — це те, яким його називає дитина, ім'я близькості, «тато», а інше — це офіційне: батько, отець. Так, у єврейській мові маємо «ав» і «авва», батько і тато. Коли Ісус найбільше терпів у Гетсиманському саді, тоді крикнув «авва!» Апостол Павло каже, що ми також можемо Йому сказати *авва*, тату, бо в нас б'ється його життя. І так сталося, що Бог увійшов і

вселився в нас, передав нам своє життя, через яке і ми можемо ввійти у Бога. І це є щасливе Різдво. Щасливе Різдво не є ані ялинка, ні вечеря, ні торт, щасливе Різдво — це коли в тобі почне битися Боже життя і ти також народився. Такого Різдва сьогодні бажаємо собі навзаєм. Це повний смисл нашого життя. Те, на що філософія не може відповісти: якщо людина має смисл, тоді його має мати кожна людина, а не поодинокі люди, тоді мусить мати смисл і той, який помер у п'ятнадцять років, і той, який помер у двадцять два від лейкемії, і той, який помер у дев'яносто чотири. Якщо людина має смисл, то він не може бути привілеєм поодиноких людей. І якщо подивимось з цієї, правдивої перспективи, тоді зовсім по-іншому побачимо і себе, і життя, й інших, і все. Людина покликана прийняти Христа, щоб він їй передав життя, щоб у ній забилося *зое*, і коли *біос* розпадеться, що станеться? Нічого! Ми живемо далі, бо наше життя не може розпастися, Бог не може померти, життя наше триває. Про це життя кажуть: життя вічне.

І що найголовніше: тим, які його прийняли, дав силу постати дітьми Божими, народитися новим народженням тепер, не колись у майбутньому. Тут руйнується другий образ, згідно з яким Бог після смерті буде важити добро і зло відповідно до наших заслуг. Ні! Нічого такого не станеться. Якщо ми діти Божі, то знаємо, де наша родина, звертаємось до Нього «тату» й у смерті йдемо до Бога. Бог приймає своїх дітей додому. «В домі Отця мого багато жител, йду приготувати вам місце». В цьому смислі бажаємо всім щасливого Різдва, щоб ми прийняли Ісуса Христа, щоб пізнали чудовий шанс свого смислу і його здійснили. Він не є в нічому матеріальному, в нічому земному, все це тільки шлях і ми мандрівники, чужинці, які проходимо і йдемо до свого Отця. І тому всі інші інвестиції не мають і не можуть дати смислу! Такого щасливого Різдва всім бажаємо!

о. Юліян КАТРІЙ

ПІЗНАЙ СВІЙ ОБРЯД

«Величаємо Тебе, життєдавче Христе, що задля нас сьогодні народився тілом із Непорочної і Пречистої Діви Марії». *(Величання празника)*

20 грудня 386 або 388 року святий Іван Золотоуст, маючи проповідь у річницю смерті муч. Філогенія, єпископа антіохійського, заповідав своїм вірним, що цього року Антіохія перший раз святкуватиме празник Христового Різдва 25 грудня осібно від празника Богоявління. При тім він сказав, що цей празник «можна без помилки назвати матір'ю всіх празників». А це тому, «від нього — каже він далі — дістали свій початок і основу Богоявління, священна Пасха, Вознесіння і П'ятдесятниця. Якщо б Христос не був народився в тілі, то і не христився б, що

дало Богоявління; і не розп'явся б,—а звідси Пасха; і не зіслав би Святого Духа, — що творить П'ятдесятницю. Так отже, від Христового Різдва вийшли всі ті празники — різні струмки від одного джерела. І не тільки з цієї причини міг би цей празник слушно займати перше місце. А ще й тому, що подія цього дня це найбільш подиву гідна з усіх подій». Справді, Христове Різдво — це найважливіша подія в історії людського роду. Ця подія започаткувала християнську еру. Вона стала вихідною точкою, від якої означуємо події світу. Тож погляньмо на обставини установлення того великого празника і на його історію у Західній і Східній Церквах.

Христове Різдво в перших віках

Через три перші сторіччя християни не мали осібного празника Христового Різдва. В тому часі був знаний тільки празник Богоявління, що його святкувано 6 січня. Цей празник лучив у собі і Христове Різдво і Хрещення Ісуса в ріці Йордані. Грецьке слово «Епіфанія» чи «Теофанія», що значить «З'явління» чи «Богоявління», в перших віках християнства означало не тільки появу Ісуса Христа при його хрещенні, але і Його появу на землі, себто Його народження. Про давню злуку цих двох празників і їхнє святкування в одному дні свідчить у нашому богослуженні їхній тотожний уклад. Схема богослужби цих обидвох празників одна й та сама. Обидва вони мають навечір'я з постом, мають у навечір'я Літургію св. Василія Великого з вечірнею, мають Царські Часи, Велике повечір'я зі співом «З нами Бог», на

Літургії «Єлици» і т. п. Різниця в їхньому богослуженні відноситься тільки щодо змісту їхньої богослужби. В перших віках деякі Церкви, а передусім Західна Церква, з празником Богоявління зв'язували не тільки Христове Різдво і його Хрещення, але й поклін трьох мудреців, чудо в Кані Галилейській, чудесне розмноження хліба, а подекуди навіть і воскресіння Лазаря, бо всі ті події — це свідки Богоявління — появи Бога на землі. І якраз святкування інших подій із життя Ісуса Христа разом з празником Богоявління було одною з головних причин, чому Західна Церква перша відділила Христове Різдво від Богоявління і почала святкувати його в осібному дні.

Празник Христового Різдва на Сході

За прикладом Західної Церкви поволі і Східні Церкви починають празнувати Христове Різдво 25 грудня. Рішальну роль в цій справі мали три великі Отці Східної Церкви: Василій Великий, Григорій Богослов і Іван Золотоуст. Святий Василій Великий (+379) мав бути перший, що в Каппадокії між роком 371 і 374 почав святкувати Христове Різдво 25 грудня. Йому приписують одну проповідь

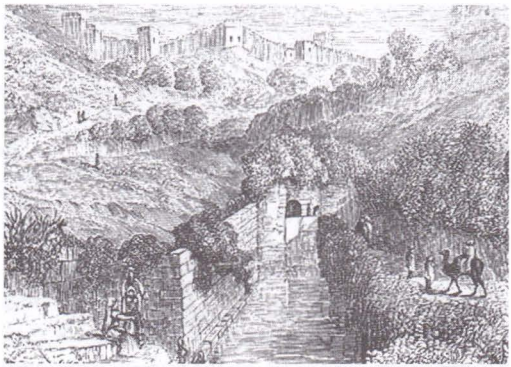

на Христове Різдво. Під його впливом св. Григорій Богослов (+390) запроваджує цей празник у Константинополі. Він 25 грудня 379 р. свою проповідь починає цими словами: «Христос родиться — славте! Христос з небес — зустрічайте: Христос на землі — величайте!» А відтак далі він говорить: «Сьогодні празник Богоявління або Різдва, бо так і інакше зветься цей день і дві назви даються одному празникові тому, що Бог з'явився людям через народження... Від з'явління — назва Богоявління, а від народження — Різдво. Ось таке торжество празнуємо сьогодні — прихід Бога до людей...»

Святий Іван Золотоуст (+407) з великою ревністю започатковує празник Христового Різдва в Антіохії 386 або 388-го року. У своїй проповіді на 25 грудня, звеличуючи Христове Різдво, він висловлює свою радість з його святкування: «Давно бажав я — каже він — побачити цей день, і не тільки побачити, але й святкувати з таким множеством народу. Я безнастанно молився, щоб наше зібрання було таке численне, як численним бачимо його тепер, що і сталося і сповнилося. Хоча нема ще десять літ, як цей день став нам відомий і знайомий, але наче б здавна й за багато літ нам переданий, так він прославився вашою старанністю. Тому не помилився б той, хто назвав би цей празник і новим і притім давнім, — новим тому, що він недавно став нам знаний, а давнім тому, що він скоро зрівнявся з найдавнішими і виріс до однакового з ними ступеня».

У своїй проповіді він боронить день 25 грудня, як справжній день Христового народження, доказуючи, що свідком того є дуже скоре поширення цього празника й велике його цінення вірними; свідком того є також документи, які зберігаються в Римі про перепис цісаря Августа. Вкінці, за днем 25 грудня, на його думку, промовляє і те, що зачаття Ісуса Христа за св. Лукою наступило в шість місяців по зачатті Івана Христителя. А його зачаття мало статися в дні очищення у вересні. Якщо, отже, зачаття Ісуса Христа було в березні, то його Різдво повинно випасти на грудень.

Дещо пізніше новий празник увійде в практику в двох інших осередках тодішнього християнського світу: в Олександрії і Єрусалимі. Та ще довший час деякі Церкви на Сході празнували Христове Різдво разом з Богоявлінням 6 січня. Вірменська православна Церква по сьогодні святкує Христове Різдво і Богоявлення 6 січня. Вірмени-уніяти під натиском Риму від 16 віку святкують Христове Різдво 25 грудня.

Потім, як Христове Різдво на Сході стало осібним празником, то за Богоявлінням 6 січня осталась тільки подія Христового Хрещення. Службу на празник Христового Різдва уложили Роман Сладкопівець, патріярх Герман, Андрій

Критський, Іван Дамаскин, Косма Маюмський і патріярх Анатолій. В 4-му віці свята Олена, мати цісаря Костянтина Великого, побудувала в Вифлеємі храм у честь Христового Різдва. В кодексах цісаря Теодосія з 438 року і цісаря Юстиніяна з 535 року находиться закон про загальне святкування празника Христового Різдва.

Христове Різдво — незглибиме Таїнство

«Дивне і преславне таїнство бачу: вертеп — небом, Діва — херувимським престолом, ясла місцем, де народився незмістимий Христос Бог, — Його оспівуючи, величаємо». *(Канон утрені празника)*

Найбільше і найглибше таїнство християнської віри це таїнство Воплочення Божого Сина. Предвічний Бог стає малою дитиною і не перестає бути Богом. «І Слово стало тілом і оселилося між нами» — каже євангелист Йоан (1,14). «Бог Предвічний народився» — співаємо в нашій колядці. Христове Різдво— це колиска нашої віри. І тільки віра в силі це незглибиме таїнство в покорі прийняти, розуміти й адорувати. Святі Отці нашої Східної Церкви перших віків, сприймали таїнство Воплочення Божого Слова з глибокою вірою і великим пієтизмом. Захоплені цим таїнством, вони мають тільки слова подиву для предивної Божої любови, для жертви, смирення й убозтва новонародженого Месії і Спасителя. При тім з їхніх уст добуваються оклики невимовної небесної радости, що час спасіння вже настав. Як святі Отці, так і наша св. Церква у своїх різдвяних богослуженнях радісно оспівує і величає таїнство народження Божої Дитини. Для скріплення нашої віри і кращого розуміння цього таїнства хочемо навести тут дещо з різдвяних проповідей св. Отців та з наших різдвяних богослужб. Три речі заслуговують тут на особливішу увагу: велич і значення Христового Різдва, спосіб Воплочення та радість з появи Спасителя.

Велич і значення Христового Різдва

Перше, на що св. Отці звертають особливу увагу і чим захоплюються у Христовому Різдві, — це велич таїнства Воплочення і його значення для цілого людського роду й нашого спасіння. Святий Василій Великий (+379) у своїй різдвяній проповіді вчить нас, як сприймати таїнство Воплочення: «Христове Різдво, — каже він — властиве і перше, себто в лоні Вітця від віків, треба в мовчанні почитати. Навіть нашому умові не повинні ми дозволити, щоб досліджував це таїнство. Бо коли ще не було ані часу, ані часового простору, коли ще не було форми вислову, ані свідка-очевидця, ані того, хто б про це оповів, то як може ро-

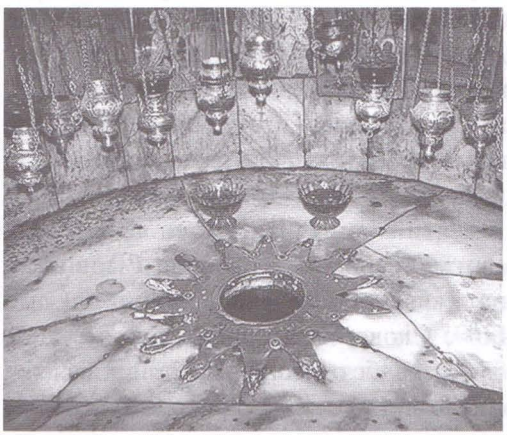

зум утворити собі якесь поняття? Як може тут язик дати вислів для думки? Отець був і Син народився! Не кажи: коли?, а радше залиш це питання! Не питай: як?, бо на це нема відповіді! Бо «коли» це поняття часу, а «як» веде нас до тілесного родження... Бог на землі. Бог між людьми, не у вогні і серед голосу труб; не на горі, що димиться, або в темноті, ані ревучій бурі даючи закони, але в тілесній появі, лагідний і добрий перебуває з рівними собі. Бог у тілі, не Діючий здалека, як у пророків, але злучений з природою рівною людській природі, щоб у той спосіб через своє тіло споріднене з нами привести назад до себе ціле людство».

Святий Григорій Богослов (+390) у своєму слові на Христове Різдво так подивляє таїнство Воплочення: «Саме Боже Слово, предвічне, невидиме, незбагненне, безтілесне, начало від начала, світло від світла, джерело життя і безсмертя, відбитка первісної краси, печать непереносна, образ незмінний, рішення і Слово Отця, приймає свій вид, носить тіло задля тіла, лучиться з розумною душею задля моєї душі, очищуючи буття, Несотворений твориться, Необнятний обмежується через розумну душу, що є посередником між Богом і земним тілом». Святий Іван Золотоуст (+407) в одній зі своїх різдвяних проповідей такими словами звеличує таїнство Христового Різдва; «Бачу незвичайне й дивне таїнство; Пастухи наповняють звуками мій слух, голосячи не пустинну пісню, але співаючи небесний гімн. Ангели співають, архангели оспівують, херувими взивають, серафими величають, всі торжествують, бачачи Бога на землі і чоловіка на небесах; Високого — вдолі, за Його планами, а низького вгорі за Божою любовю до людей. Сьогодні Вифлеєм став небом, замість звізд приняв співаючих ангелів, а замість сонця незбагненне вмістив Сонце правди. Не питай, як це сталося, бо де Бог хоче, там уступає порядок природи... Що сьогодні зродила Його Діва, це знаю, і що Бог зродив Його без часу, в те вірю, але спосіб зродження я навчився почитати мовчанкою...» (Твори, Том 6, ст. 692).

А в іншій різдвяній проповіді він каже: «Чи може щось рівнятися з цим празником? Бог на землі, а людина на небі, ангели служать людям, люди спілкують з ангелами і прочими небесними силами; демони втікають, смерть побита, рай створений, клятва знята, гріх зник, провини прогнані, істина зійшла на землю. Природа, перед котрою херувими берегли рай, сьогодні злучилася з Богом». (Твори,

Том 12, ст. 787). Святий Атанасій Великий (+373) у своїй науці на Христове Різдво говорить: «І домик, в якім народила Діва, приймає вид церкви, де жертовником — ясла, служителем Йосиф, дияконами — пастирі, священиками — ангели, архиєреєм — Господь, престолом — Діва, чашами — матірні груди, одіжжю — вочоловічення, віялами — херувими, дискосом — Святий Дух, а Отець — дископокровець». Святий Єфрем Сирін (+373) оспівав таїнство Воплочення у прегарних, глибоко догматичних різдвяних гімнах: «Це є чиста ніч, — каже він, — що в ній з'явився Чистий, котрий прийшов, щоб нас очистити. Хай ніщо не домішується до наших почувань, що могло б їх заколотити» (Гімн 1, 82), «День Твого Різдва поєднав небо й землю, бо в ньому Найвищий зійшов до землян» (Гімн IV, 14). «Всевишній став Дитиною, а в Нім був укритий скарб мудрости» (Гімн IV, 14). «Найвищий кормився молоком Марії, під час коли всі створіння кормилися Його багатством» (Гімн IV, 149).

На литійних стихирах вечірні празника співаємо: «Небо й земля сьогодні об'єдналися, бо Христос народився. Сьогодні Бог прийшов на землю і чоловік вийшов на небо. Сьогодні задля людини став видимий тілом зі своєї природи невидимий, тому й ми величаючи, кличмо Йому: Слава на висотах Богові й на землі мир...». Стихира стиховні вечірні каже: «Велике і преславне чудо збулося сьогодні: Діва родить і лоно не зотліває, Слово воплочується і від Отця не розлучується, ангели з пастухами славлять, і ми з ними заспіваймо: Слава на висотах Богові і на землі мир».

Знаменні черти Воплочення

Друге, що св. Отці подивляють у Воплоченні Божого Сина—це жертва, смирення її убозтво. «І ось вам знак: каже ангел до пастухів — ви знайдете дитя сповите, що лежить у яслах» (Лука 2, 12). Ті чесноти блистітимуть у цілому Його житті, вони підуть з Ним на хрест і до гробу. Святий Атанасій Великий у своїй, різдвяній науці кличе: «Хто не заговорить, хто не подивлятиме Господній прихід? Вгорі свобідний, а вдолі записаний, Вгорі Син, а вдолі слуга. Вгорі Цар, а вдолі наймит. Вгорі багатий, а вдолі вбогий. Вгорі відбирає поклони, а в долі платить данину. Вгорі божественний престіл, а вдолі пільний вертеп. Вгорі вітцівське незглибиме лоно, а вдолі бездушна мала криївка і ясла. Хто не подивлятиме величі речі вгорі, а малі пелени вдолі. Той, що розв'язує, в'яжеться. Той, що кормить, кормиться. Незбагнутий являється Дитиною. Той, що отвирає джерела, запозичає грудей. Той, що все носить, несказанно носиться. Всюдиприсутній, невимовно обмежується. О диво, що за преславні речі!» (Пролог). Святий Іван Золотоуст, вдумуючись у спосіб Воплочення Божого Сина, каже:

«Я бачу теслю і ясла, Дитину й пелени, народження з Діви позбавлене всього, що конечне, все в убозтві, все в бідноті. Чи не бачиш ти багатства в цім великім убозтві? Як Він багатий став убогим задля нас?

Як Він не мав ні ложа, ні постелі, але був положений у голих яслах? О вбогосте, що служиш за джерело багатства! О безмірне багатство, що має вид убогости!» (Твори, Том 6, ст. 698). Святий Єфрем Сирін взиває нас до наслідування Христової покори й любови: «Сьогодні, коли Бог прийшов до грішників, то хай праведник у своїх думках не виноситься понад грішників. Сьогодні, коли Господь усесвіту прийшов до своїх слуг, то хай і пани знижаться до своїх слуг у любові. Сьогодні, коли Багатий задля нас став убогим, то хай і багатий при своїм столі гостить убогих» (Гімн I, 92-94).

Таїнство Воплочення — джерело небесної радости

Радість превелика, небесна й ангельська — це третя черта, що промінює з різдвяних проповідей св. Отців та з наших різдвяних богослужень. Святий Іван Золотоуст свою першу різдвяну проповідь починає ось тими словами невимовної радости й захоплення: «За чим колись тужили Праотці, що предсказували пророки і що бажали бачити праведники, те сьогодні сповнилося і стало дійсністю. Бог з'явився на землі в тілі й оселився між людьми. Тому, мої дорогі, радуймося і веселімося». А в іншій різдвяній проповіді він так висказує свою радість: «І так, коли всі радуються, то і я хочу радуватися, хочу ликувати, хочу торжествувати. Та я ликую, не

граючи на цитрі, ані не рухаю смичком, ані не маю сопілки в руках, ані не запалюю смолоскипа, але місто музичних інструментів приймаю Христові пелени. Вони для мене — надія, вони для мене — життя, вони для мене — спасіння, вони для мене — сопілка, вони для мене — цитра» (Твори, Том 6, ст. 698). Св. Григорій Богослов, взиваючи до радости, каже: «Христос у тілі, з трепетом і радістю веселіться, — з трепетом задля гріха, а з радістю задля надії... Хто не поклониться Предвічному? Хто не прославить Останнього? Знову розходиться темрява, знову зявляється світло... Бо я певний, що небесні Сили радуються і торжествують сьогодні з нами тому, що вони чоловіколюбиві й Боголюбиві». Наші різдвяні богослуження повні радісних і веселих тонів. На вечірні в часі литії співаємо: «Сьогодні веселяться ангели на небі і радіють люди на землі, іграє все створіння, бо народився у Вифлеємі Спаситель Господь, і вся злоба ідольська

зникла, і царствує Христос на віки». На стихирах хвалитних утрені: «Веселіться праведні, — кличе Церква, небеса радуйтеся, іграйте гори, бо народився Христос. Діва, наче херувими, творить трон, держачи при грудях воплочене Слово-Бога, Пастирі Народженого славлять, мудреці Владиці дари приносять, ангели, співаючи, кличуть: Недослідимий Господи, слава Тобі». Святі Отці й наші різдвяні богослужби не тільки подивляють і величають таїнство Воплочення, але й нас взивають, щоб ми враз з Пречистою Дівою Марією, св. Йосифом, з ангелами, пастухами й мудрецями прийшли і віддали Христові поклін, принесли Йому в дарі нашу віру й любов.

Святий Григорій Богослов у вищезгаданій різдвяній проповіді кличе до нас: «Поклонися Різдву, через котре ти висвободився від вузлів родження. Віддай честь малому Вифлеємові, що тебе знову привів до раю. Стань на коліна перед яслами, через котрі бувши нерозумним, ти оживився Словом... Іди із звіздою, принеси з мудрецями дари: золото, кадило й миро, як Цареві і як Богові і як умерлому задля тебе. Прославляй з пастухами, ликуй з ангелами, оспівуй з архангелами, щоб утворилось спільне торжество небесних і земних Сил». На вечірні празника, співаємо: «Що Тобі принесемо, Христе, який задля нас як чоловік з'явився на землі? Бо кожне Твоє створіння приносить Тобі благодарення: ангели — спів, небо — звізду, мудреці — Дари, пастухи — чудо, земля — вертеп, пустиня — ясла, а ми — Матір Діву. Предвічний Боже, помилуй нас».

Навечіря Христового Різдва «Час нашого спасіння вже настав. Готуйся, вертепе, бо Діва надходить, щоб родити». (Стихира веч. Навечір'я)

Празник Христового Різдва належить до найбільших празників нашого церковного року. Тож св. Церква, маючи на увазі велич і значення цього празника, рікрічно приготовляє своїх вірних на стрічу нашого Спасителя молитвою і постом. До тієї цілі служить Пилипівка, служать передпразничні богослужби та відправи в день Навечіря Різдва. Що ближче до Христового Різдва, то щораз частіше у стихирах і канонах та тропарях наших богослужб говориться про вифлеємські ясла, де має спочити Божий Син, про його Пресвяту Матір Марію, святого Йосифа Обручника, про вертеп, звізду, ангелів, пастухів і царів. Вершок цього святкового приготування становить день Навечір'я Різдва. Це день чування, молитви й посту. Має завітати гість із самого Неба, треба на його прихід гідно приготовитися. Свят-Вечір має не тільки свої глибокі змістом церковні відправи, але передусім він пребагатий у нашому народі на повні символіки обряди і звичаї, з яких деякі сягають ще дохристиянських часів.

Духовне приготування в родині

День Навечір'я завершує сорокадесятницю перед Різдвом. Цього дня обов'язковмй строгий цілоденний піст. Ціла родина відчуває, що сьогодні ввечері має завітати до неї дуже бажаний небесний гість. Звідси пливе той глибоко святковий і духовний настрій у родині. Наші предки високо цінили й ревно зберігали піст цього дня аж до появи вечірньої зірки. Київський митрополит Максим (1283-1305) у своїм правилі про пости каже, що в який би день Навечір'я

ФОТО ВОЛОДИМИРА ШУРКА

Різдва не випадало, навіть у суботу й неділю, треба того дня зберігати строгий піст. І щойно по вечірні він дозволяє покріпитися хлібом і вином. Такий самий піст він наказує заховати і в Навечір'я Богоявління.

Крім посту наші предки від найдавніших часів до празника Христового Різдва приготовлялися сповіддю і св. Причастям. Ця прегарна священна традиція походить ще з першого віку християнської України від Київського Митрополита Юрія (1072 р.). Цю святу практику поручає у своєму Требнику Митрополит Петро Могила, поручають її також наші Замойський і Львівський Синоди. Давній словянський Пролог у своїм поученні на день 24 грудня має наступну духовну заохоту для вірних на стрічу празника Христового Різдва: «Знайте, брати, що цього дня піст перед празником Христового Різдва. Тому цього дня з любов'ю і чистотою зберіться в Шостий Час (12-та год. полудня) на молитву, покопавши гнів, очистивши тілесні провини, і всі недобрі діла відкинувши, щоб ми стали достойні чистими устами й непорочним серцем причаститися Божого Тіла, що в нього задля нас одягнувся Господь і добровільно став убогим».

Анатоль КУРДИДИК

ПРАЗНИК БОГОЯВЛІННЯ І ТАЇНСТВО СВЯТОЇ ТРІЙЦІ

Празник Господнього Хрещення ставить перед очі одну з найбільших і найглибших правд нашої святої віри таїнство Пресвятої Трійці. При Христовім Хрещенні ясно об'явилася Пресвята Трійця, яка посвідчила про його Божество. На третьому часі в Надвечір'я празника читаємо: «Трійця, Бог наш, Себе сьогодні нероздільно явила, бо Отець об'явленим свідоцтвом заявив споріднення, Дух же голубиним видом зійшов із небес, Син свою пречисту голову приклонив Предтечі і хрестившись, визволив людей із неволі, бо Він чоловіколюбець». На стиховні литії празника співаємо: «На Йорданській ріці Іван бачачи Тебе, як ішов Ти до нього, говорив: «Христе Боже, чому Ти до слуги прийшов, не маючи скверни, Господи? В чиє ім'я Тебе хрещу, Чи Отця?, але його Ти носиш у собі: чи Сина?, але Ти сам воплотився; чи Духа Святого?, і цього Ти знаєш устами давати вірним. Ти, що явився, Боже наш, помилуй нас».

Наш слов'янський Пролог 6-го січня подає глибоке Слово на Хрещення Ісуса Христа св. Прокла, Патріарха Царгородського. Віру святої Церкви у Христове Божество він вкладає в уста св. Івана Хрестителя: «Як осмілюся простягнути свою руку на голову Того, що все удержує? Як осмілюся діткнутися Того, що перед Ним тремтять ангельські хори? Як осмілюся приступити до Того, що до Нього не сміють серафими наблизитися? І тому з острахом кличуть: свят, свят, свят. Справді повне небо слави Твоєї і земля чудес Твоїх. Як осмілюся приступити до Неприступного, перед яким дрижать херувими і всі воїни небесних сил? Як осмілюся христити Творця природи? Як осмілюся христити Того, що перед Ним небо жахається?... Як осмілюся христити Того, що Його породила Чиста Діва Марія і після Різдва залишилась дівою?... І скажу: Ти Господи, Господь, а я раб. Ти Творець, а я творіння. Ти Сонце, а я зоря. Ти Пастир, а я вівця. Ти Цар, а я воїн. Ти світло, а я світильник. Ти Архієрей, а я земний... Я смертний, а Ти безсмертний... І діткнувся Іван пречистого верху Господнього, христив одного із Святої Трійці. І зараз побачив створене небо і Духа Святого, що сходив і йшов на Нього».

Святий Григорій Богослов у проповіді на святі світла Господніх явлінь так описує таїнство Пресвятої Трійці: «Бог ділиться, так би сказати, нероздільно, і лучиться розділено, тому що Божество є єдине в Трьох і одне є Три, в котрих Божество, або, точніше кажучи, котрі є Божеством... Отець є Отець і безначальний, тому що не має початку ні від кого. Син є Син, і не є безначальний, тому що від Отця. Але коли початок будеш розуміти щодо часу, то і Син є безначальний, тому що Творець часу не під часом. Дух є справді Дух Святий, що виникає від Отця, але не як Син, тому що виникає не через родження, але через походження».

Святий Іван Золотоуст заохочуючи нас до віри в Пресвяту Трійцю, каже: «Наша віра трон душі, основа життя, безсмертний корінь. Животворний корінь віри — Отець, нев'януча гілка — Син, безсмертний плід — Дух Святий, — Трійця єдиносущна, невимовна, незбагненна, нероздільна за схожістю, достойністю, дією, Божеством і величчям; роздільна ж — за Особами та іменами, але Єдина за суттю і силами. Трійця існує спокон-віку, не від початку одержала буття, Вона — вічна, безсмертна та нескінчена».

Кожного дня наша свята Церква на початку утрені віддає Пресвятій Трійці величне славослов'я співом: «Слава святій Єдиносущній, Животворчій і Нероздільній Трійці, завжди, нині і повсякчас, і на віки віків».

Від найдавніших часів Східна Церква уважає освячену йорданську воду за велику святість та приписує їй чудодійну силу у справах душі й тіла. Святий Іван Золотоуст у проповіді на празник Богоявління каже: «В цей празник в опівночі всі зачерпнувши води, приносять її додому і хоронять увесь рік... І діється дивне явище: та вода у своїй істоті не псується від довготи часу, але зачерпнена сьогодні, вона через цілий рік, а часто і два і три роки остає незіпсована і свіжа. І по такім довгім часі вона така, як і вода щойно взята з джерела». Грецька Церква для йорданської води має назву: велика «агіязма», це є велика святість.

У давнину був у Церкві звичай, що тому, хто задля якоїсь провини не міг бути допущений до Святого Причастя, давали пити йорданську воду. Наш народ ставився до йорданської води з такого великою набожністю, що аж до її освячення зберігав строгий піст і приймав її натще, наче Святе Причастя. Наші вірні йорданською водою кропили всі свої будинки й ціле обійстя, щоб відігнати від свого господарства всяку нечисту силу. І сьогодні поза рідною землею вони радо вітають у своїх домах священика, який щорічно благословить і освячує їх і їхні доми йорданською водою.

Віру нашої Східної Церкви в силу і благословення йорданської води найкраще віддзеркалює зміст молитов та обрядів Великого Водосвяття. У тих молитвах багато разів призиваємо Святого Духа, щоб Він зійшов, очистив і освятив воду та надав їй лікувальної сили на користь душі й тіла.

Прегарні своїм глибоким змістом молитви Йорданського Водосвяття величають Пресвяту Трійцю і просять Святого Духа, щоб зійшов і сам освятив воду. Тут підкреслюється значення, сила та святість Йорданського Водосвяття. Ось дещо з тих молитов: «Днесь йорданські води перетворюються на цілющі Господнім пришестям... Днесь людські гріхи йорданськими водами обмиваються. Днесь рай відкривається людям і сонце правди осяюється нам... Днесь ми ізбавилися від давнього ридання і, як новий Ізраїль, спаслися. Днесь ми від тьми визволилися і світлом богорозуміння озорюємося... Днесь світлом просвічується все сотворіння... Сам, Чоловіколюбче Царю, прийди і нині нашестям Святого Твого Духа, і освяти воду оцю. І дай їй благодать ізбавління, благословення Йорданове, сотвори її джерелом нетління, даром освячення, відпущенням гріхів, зціленням недуг, погубною для демонів, ангельської сили сповненою, щоб усі, що черпають і причащаються, мали її на освячення душ і тіл, на зцілення від терпінь, на освячення домів... І подай усім, що доторкаються до неї і причащаються, і помазуються нею, освячення, здоров'я, очищення і благословення».

Мішель КУАСТ

НА ЗЕМЛІ МИ ВЧИМОСЬ ЛЮБИТИ

Можливо, призначення кожної людини на землі — навчитися любити? Чому людина нещаслива? Через брак грошей, нерухомості чи брак любові? Чого вона потребує насправді?

«Устами немовляти говорить істина»: маленька дитина не знає і не розуміє, що таке гроші, але вона вже добре знає і розуміє, що таке материнська ласка, ніжність і любов. Дитина не хоче відпускати від себе матері ні на хвилинку, бо в ній бачить захист і джерело любові. Поруч із матір'ю дитина щаслива. Для неї матеріальні речі не мають значення.

У книжці Гарі Чемпмена «П'ять мов любови підлітка» читаємо про любов, яку повинні виявляти батьки своїм дітям. Як батьки можуть висловити свої почуття або, які є мови у любові? Це слова утвердження, фізичний дотик, змістовне спілкування, служіння і подарунки. Хоча всі вони призначені для того, щоб дитина відчула любов батьків (бо є лише діалектами мови, якою говорить любов), все ж можемо зробити висновок, що батьки починають вводити дитину у світ тілесної любові. Автор говорить про те, що батьки мають визначити, на якому з діалектів говорить любов дитини, а інші повинні його доповнювати.

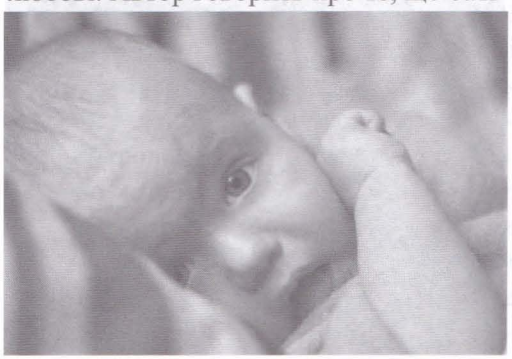

Три види любові стосуються матеріальної сфери: фізичний дотик, служіння і подарунки. І лише два до духовної: змістовне спілкування і слова утвердження. Тоді, як для немовлят чи старшеньких діток сам факт присутності матері є найбільшим проявом любові. Коли б ці «правила поведінки для батьків» через наочний приклад передавалися від покоління до покоління, то у нашому світі існувало б менше зла і більше щасливих людей.

Якби дитина бачила і відчувала любов своїх батьків, то, зустрівши іншу людину, знала б як поводитися, щоб висловити свої почуття. Не залежно від того, чи це просто друг, чи перша симпатія. Любов можна застосовувати до всіх. Змістовне спілкування і слова утвердження потрібні як другові, так і коханій людині; подарунки також можна робити, як друзям, так і коханим. Можливо вони будуть різні і матимуть інше значення, але все ж, це буде виявом вашої уваги та любові. Те ж можна сказати і про служіння: допомогти другові із домашнім завданням чи понести сумку дівчини. Фізичний дотик: поплескати друга по плечу чи взяти за руку дівчину. Простенькі, здається, правила, але як важко їх інколи дотримуватися.

Між дружбою і «чимось більшим» матеріальної різниці майже немає. Зате цю різницю можна відчути. Як виявляють молоді люди симпатію один до одного?

Сьогодні рідко коли дівчина дочекається, щоб хлопець подарував їй квіти, допоміг занести важку сумку. Змістовне спілкування і слова утвердження також якось непомітно відходять на задній план, а на перший план — фізичний дотик, що обов'язково повинен перейти в інтимні стосунки. Якщо дівчина раптом каже «ні», то хлопець відразу заявляє: «Ти мене не любиш!». Розуміння любові дещо викривлене у нашій свідомості через фільми, жіночі романи і відсутність наочного прикладу батьків. А це ж вони повинні показати дитині що таке любов, познайомити її з любов'ю. Брак часу, надмірна занятість, байдужість і халатність батьків не дозволяє їм виконувати свій обов'язок. Це ж вони, через ставлення одне до одного, через спілкування зі своїми чадами, мали б пояснити дитині-підліткові, що таке любов і розповісти про стосунки між хлопцем та дівчиною. Одна дівчина шукає хлопця, який дарував би їй щось; друга — який би казав їй, яка вона красива; третя — з яким можна було б поговорити; четверта — який би виконував її забаганки; п'ята — який би говорив, як її любить через фізичний дотик (не обов'язково секс). Саме на таких діалектах мови любові хоче спілкуватися людина із своїм обранцем чи обраницею. Це означає, що так тій чи іншій людині можна висловити свої почуття. А чи всі про це знають?

Ми здобуваємо вищу освіту, робимо кар'єру, але так і не навчилися любити. Немає інституту, де вчать любити? Є! Це — сім'я. Тут дитина повинна одержати фундаментальні знання про любов. Батьки — це вчителі і професори з любові. Вони покликані навчити дитину любити. Адже, людині потрібно не лише, щоб її любили, але вона сама прагне любити когось. Як з одного, так і з іншого предмету скласти іспит важко. Ми можемо зробити висновок, що не гроші роблять нас щасливими. Вони дані нам для того, щоб ми змогли зробити щасливим когось. Гроші повинні бути не метою, а засобом для щастя.

Людині сьогодні, як ніколи, потрібна увага і любов ближнього. Вона і сама прагне навчитися любити. Саме це робить її щасливою, хоча інколи вона про це не здогадується.

Любов — це коли земля стає раєм завдяки тому, що один ангел робить усе можливе для щастя іншого, а той, натомість, робить те саме.

о. Ігнатій Теофор ЯНТУХ, ЧСВВ

ШУМИ ВІТРЕ

(з поезії М. Шашкевича)

Шуми вітре, шуми буйний,
На ліси, на гори,
Мою журну неси думку
На підлиські двори.

Ми перебуваємо в осередку Львівсько-Томашівського узгір'я. Як не дивно, починається воно прямо з Високого Замку у Львові, а закінчується біля міста Томашова, що в Польщі. Шпиль гори Високого Замку не має природного походження. Наші предки тачками-кошиками возили і носили землю й насипали вершину біля якої зараз, здається, аж до самих небес сягає телевізійна вежа.

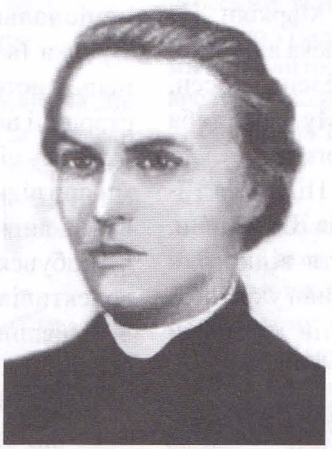

Біля підніжжя замкової гори, в Онуфріївському монастирі, почало пульсувати монаше життя.

Якщо буйний вітер та й повіє на схід (північ), зі славного Львова, то за кілька хвилин він пролітає над нашою тихою Крехівською «лаврою», де колись довгими віками гомоніла слава Божа предківченців, а тепер знову після 50-ти річної перерви запульсувало чернече життя, і віддається подяка та хвала Всевишньому, Пречистій Діві Марії, Святому Миколаю, покровителю обителі.

Якщо ж цей буйний буян-вітер повіє далі, назустріч сонцю, понад високими вершками могутніх буків, і над пахучими смереками та ялицями, то він зустріне золоте місто і третю Василіянську обитель — Золочівську. Нестримний вітерець із Золочева мчиться далі. За кілька секунд він обвіває Гологори, а між ними і Підлисецьку, славну Білу гору. Аж дивно, всюди буки, сосни і смереки, а вона чомусь називається «Білолиса».

Але ця славна гора, великою славою пишається, бо знана кожному свідомому українцеві. Саме звідси почало битись полум'яне гаряче серце священика Маркіяна Шашкевича, одного із членів знаменитої «Руської Трійці». Слова призабутої української мови дзвінкими струмками почали виливатись в його золотисті вірші, а любов до улюблених Гологір і Підлисецької гори Білої була безмірна. Це виявляється у вірші поета «Підлисся», що закінчується такими словами:

Підлисецька горо біла!
Як тебе не бачу,
Так ми тяжко, так ми сумно,
Що трохи не плачу.

Тлінні останки М. Шашкевича не спочивають біля улюбленої Білої гори. Бо за ініціативою о. Михайла Цегелика (декана Кам'янко-Струмилівського повіту)

були тріумфально перевезені до Личаківського цвинтаря у славному Львові, і вірні сини та дочки українського народу зложили їх на найпочесніше місце, де він буде назавжди з нами. Пісня ***«Шуми вітре»*** хай скріпить всі наші почування.

6 листопада 2006 року минуло 195 років з дня народження священика і поета, члена гуртка «Руська трійця», співавтора альманаха «Русалка Дністрова» Маркіяна Шашкевича.

Підлисся. Славне село на Золочівщині. Саме тут народився отець Маркіян. На горі Біла, оспіваній ним, здалека видніється хрест. В селі, у віночку зелених сосен, розташовані пам'ятник та Музей-садиба цього видатного українського поета.

26 листопада 2006 року у Підлисся з'їхалися гості з різних куточків Львівщини, щоб відсвяткувати 20-ліття відкриття Музею, створеного з ініціативи українських письменників та діячів культури Олеся Гончара, Дмитра Павличка, Романа Лубківського, Бориса Возницького та інших.

Отець декан Михайло Сукмановський та о. Тарас Савчук освятили Музей. На святі виступили почесні гості: директор Львівської галереї мистецтв, Герой України Борис Возницький, ректор Львівського національного університету ім. Івана Франка Іван Вакарчук, поет Ігор Калинець, мистецтвознавець Василь Глинчак, старший науковець Марія Особа та інші, ділячись цікавими враженнями і спогадами про відкриття Музею-садиби, святкування днів Маркіяна Шашкевича.

Відбувся чудовий концерт за участю колективів та артистів з Бродівщини і Золочівщини.

Гості частувалися водою з криниці, що пам'ятає отця Маркіяна, фотографувалися під старезним дубом.

Ввечері всі тепло попрощалися з Підлиссям — селом, що дало Україні славетного сина.

Слово до чтителей
Руського язика

Дайте руки, юні други,
Серце к серцю най припаде,
Най щезають тяжкі туги,
Ум охота най засяде.

Разом, разом, хто сил має,
Гоніть з Русі мраки тьмаві;
Зависть най нас не спиняє, —
Разом к світлу, други жваві!

(1833)

Складаємо молитовну подяку Господеві за те, що через заступництво Матері Божої, св. апостола Юди-Тадея, св. о. Піо наш син і внук поступив на навчання до університету.

Складаємо пожертву на спорудження храму Пресвятої Трійці в Кам'янці-Подільському і закликаємо всіх підтримати будівництво цього храму на Поділлі.

Христина, Юрій та Іван, м. Львів

Щиро дякую Господу Богу, Пречистій Діві Марії, св. Бенедикту, усім святим за всі ласки, які отримую з Неба, за те, що Бог послав мені хорошу дружину, за оздоровлення від тяжкої недуги та захист кандидатської дисертації.

Сергій

Молившись дев'ятницю до Юди-Тадея, який допомагає у розпачливих і безнадійних обставинах життя, за його заступництвом я знайшла улюблену роботу.

Також хочу висловити подяку св. Антонію з Падуї, який неодноразово допомагав мені віднайти загублені речі.

Ірина, смт. Дубляни

Родини Лавренюків та Прийдунів висловлюють щиру подяку на сторінках вашого журналу Господу Богу, нашій заступниці Пресвятій Богородиці, небесним заступникам святому Юді-Тадею, св. Антонію з Падуї, всім святим за допомогу у наших проханнях перед Господом. Завдяки їх заступництву наша донька знайшла роботу, якою дуже задоволена.

Л. Д. Прийдун, м. Першотравеньськ

Я дуже вдячна Господу Богу, Матері Божій і св. Юді-Тадею за вислухані молитви і одужання мого сина.

Моліться і прославляйте Юду-Тадея і він вам обов'язково допоможе.

Мельник Галина
м. Львів

Складаю щиру подяку Господу нашому Ісусові Христові, Пресвятій Богородиці, небесним заступникам, св. Юді-Тадею, св. Антонію з Падуї, св. Шарбелю, слузі Божому митрополитові Андрею Шептицькому за вислухані молитви і отримані ласки.

Форманюк Тетяна
м. Жовква

Щиро дякую Господу Богу і Матінці нашій Небесній та св. Юді-Тадею за вступ мого сина в університет, а також св. Анні, бл. Миколаєві Чарнецькому, св. Йосипу і всім святим, які моляться за мою родину.

Ганна Мудрик
м. Червоноград

Висловлюю щиру подяку Господу Богу, Матері Божій Неустанної Помочі, св. ап. Юді-Тадею, св. монахові Шарбелю за вислухані молитви і щасливе виношення та народження донечки Анастасії.

Наталя Чайковська
м. Сокаль

Складаю щиру подяку Господу Богу, Матері Божій, св. Юді-Тадею (моєму опікунові), блаженному Миколаю Чарнецькому, св. Миколаю-Чудотворцю та усім святим за вислухані молитви, безмежні ласки, зокрема при вступі, здачі сесій в період навчання та при захисті дипломної роботи у ВНЗ. Дякую за одужання татка Зиновія, сестрички Галини, подруг Ольги і Лілі, за опіку над родиною.

Бажаю всім людям доброго здоров'я, Божої Благодаті та миру.

Валентина, м. Львів

Хочу через ваше видання щиро подякувати святому апостолу Юді-Тадею за його допомогу моїй сім'ї. Цей великий святий допоміг віднайти маму моєї дружини, що загубилася. Також дякуємо друзям Богдану і Світлані за допомогу у пошуках.

А. Коковський, м. Київ

Висловлюю глибоку вдячність Пресвятій Трійці, Пресвятій Богородиці Неустанної Помочі, св. Миколаю-Чудотворцю, св. Юді-Тадею і священомученику Миколаю Чарнецькому за те, що Господь вислухав мої молитви. Я одружився (маючи 40 літ) і, з Божої ласки, живемо щасливо з дружиною у шлюбі.

Микола

м. Львів

НЕКРОЛОГ

Спогад Ігоря Скленара про п. Володимира Щура колишнього працівника видавництва «Місіонер» і співробітника журналу «Місіонар»:

— Вперше ми познайомилися в 1993р. під час спільної поїздки на свято архистратига Михаїла до Золочева разом із тодішнім протоігуменом о. Василем Мендрунем, ЧСВВ. Тоді п. Володимир вправно керував автом під час снігової заметілі, яка супроводжувала нас цілу дорогу. Лише згодом я довідався, скільком небезпекам піддавалася ця людина в часи підпілля нашої Церкви. Вдруге наші дороги зійшлися в 1994 році, коли на території Святоонуфріївського монастиря у Львові були ще тимчасові місця зберігання духовної літератури, видання якої у Жовкві почало набувати широких обертів. Тоді цей вже доволі сивий чоловік справив на мене враження працьовитої людини, яка вболівала за виконувану роботу. Для нього вона була не лише способом заробітку, але й сенсом його життя, тому що після виходу Василіянського Чину з підпілля п. Володимир не

шукав інших шляхів, як тільки там знайти своє місце в якості робітника. І свій задум він успішно виконував, дбав за порядок на складі і до останнього подиху свого життя переживав за те, щоб духовна література знаходила свого читача у різних куточках нашої Батьківщини. Часто його можна було бачити в неділі і свята на св. Літургії в церкві св. Онуфрія у Львові, де він ревно молився за Церкву, яку він відстоював у підпіллі разом з монахами-Василіянами.

Світлий спомин про цього побожного чоловіка збережеться в серцях тих людей, які мали нагоду його знати.

Вічная пам'ять!

о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ

В МОЄМУ СЕРЦІ НАРОДИВСЯ БОГ

Як тільки випав перший сніг, на одному подвір'ї край села зібралась дітвора, щоб потішитись сніжинками, які все падали м'яким пухом на землю. Діти бігали по снігу, ковзалися з горбочка, ліпили снігову бабу. Коли вже снігова баба була готова, вони хотіли в ті руки встромити віник. Два хлопчики побігли до стодоли, та замість віника побачили щось неймовірне. У кутку на соломі сиділа дівчинка, їх однолітка, і тряслася від холоду.

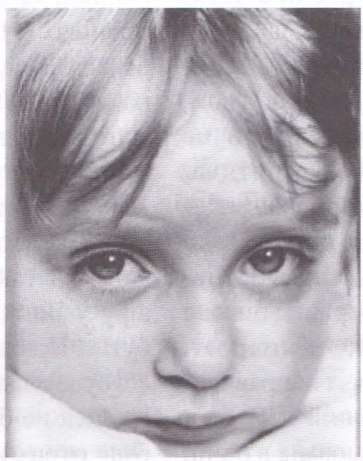

— Що ти тут робиш? — запитав старший хлопчик.

Дівчинка мовчала, на її очах блищали сльози.

Хлопчики, налякавшись, побігли до хати, щоб розповісти про це, що бачили, батькам. Вийшовши з хати, батько дітям наказав залишити подвір'я і розійтись по домівках. Увійшовши до стодоли, батько все зрозумів. Це єврейська дитина, що втекла від німців. Він запитав лагідно, бо побачив, що дівчинка перелякана:

— Де твої батьки?

— Не знаю, їх забрали солдати, я була у сусідній хаті і мені там сказали, щоб йшла з їхньої хати. У місті мене всі проганяли і я прийшла до села.

Господар взяв дитину за руку, підняв з соломи, промовивши:

— Ходи до хати, тут замерзнеш. Коли він привів до хати шестирічну дитину, всі були здивовані. Найбільше була незадоволена господиня, навіть промовила до чоловіка:

— Ти знаєш, що робиш? Та нас ніхто не помилує за це. Відпусти дитину, нехай йде в світ за очі. Та тут заступилась бабуся:

— Ми всі діти Божі і треба рятувати дівчинку. Але тут у нас вже всі знають про це. Тому заведи дівчинку до Степана.

Степан, брат господаря, жив на хуторі аж на другому селі. А господар, порадившись зі своєю дружиною, вирішив по слухатись своєї матері. І в цей вечір з дівчинкою він пішов до свого брата, в якого було двоє дітей.

Для нього це була велика несподіванка. Зійшлись два брати і довго розмовляли, як врятувати невинне дитя. Нарешті дійшли до повної згоди: дитину треба врятувати. Обидва щиро помолились перед образом Пресвятої Богородиці, щоб Господь та Його Пресвята Мати допомогли їм у цьому доброму та шляхетному намірі.

Дівчинка сиділа на лавочці та дивилась на хлопчика і дівчинку, які сиділи при столі, біля настільної лампи, і розглядали книжечки. Вони вже ходили до школи.

Увійшовши до кімнати, Степан запитав дівчинку:

— Як тебе звати?

— Фаїна.

— Від сьогодні будеш називатися Федора. Про твоє ім'я нікому не говори. Оце мої діти Михайлик і Оксанка, а ти для них будеш сестричкою.

Дівчинка погодилась. Так вона стала третьою дитиною у Степановій сім'ї. Більше як два роки Фаїна проживала у сім'ї Степана. Дівчинка співжилась з Оксанкою і Михайликом, хоч завжди тужила за своїми батьками. Під час Різдвяних свят вони навіть разом ходили колядувати, а на Новий рік посівати. Сусідкам Степан пояснював, що дівчинка є сиротою його родичів, які загинули під час фронту, який проходив селом, в якому вони проживали. Ніхто не підозрював, що це єврейська дитина, батьки якої були репресовані німцями.

Лише після закінчення війни стало всім відомо, як все було насправді. Дівчину-сирітку віддали в інтернат, і більше вона не поверталась у село. В інтернаті закінчила середню школу і за направленням вступила в педагогічний інститут. Пізніше як вчителька працювала в одній із шкіл районного містечка на Поділлі.

Саме в цей час вчителів зобов'язували виховувати учнів в атеїстичному дусі.

Фаїна Давидівна, так звали учні свою вчительку, наполегливо доказувала учням, що Бога не існує, і тому більшість дітей її недолюблювали, хоч як вчителька математики давала добрі знання своїм учням.

Закінчувався старий рік, учнів відправляли на канікули. Але перед тим їм строго наказували, щоб вони не святкували Різдвяних свят, а приходили до ялинки, де можна завжди потанцювати і поспівати. В школах проводилися безбожні лекції, а на виховних годинах строго наказували не хреститись, не молитись, а тим більше не колядувати.

Перед дітьми часто виступала Фаїна Давидівна і говорила:

«Вам, діти, дуже пощастило, що ви живете в такій країні, де люди відкинули віру у Бога, де всі будують світле майбутнє. При комунізмі всі будемо щасливі. Не буде голодних, не буде хвороб, навіть грошей не буде, всі будемо рівні. Кожен буде отримувати все по потребі.

Віру в Бога нам накинули пани, щоб їм підвладні корилися і працювали на них. Тому Різдвяні свята не святкуйте. Під час канікул приходьте до школи. Ось в цю неділю поїдемо в природничий музей, а на другу неділю підемо в музей атеїзму, що розташований у колишній церкві. А скоро всі церкви стануть музеями. На екскурсіях всім обов'язково бути присутніми».

В неділю перед Різдвом дітей возили у найближче село, де церква була перетворена на природничий музей. Тут на

головному престолі стояло опудало дикого кабана. Замість ікон на стінах висіли ворони, сороки і опудала інших птахів. В кутку стояв вовк, а для лисиці навіть зробили нору. Діти були зацікавлені зблизька побачити, як виглядають звірі. Їм розповідали про спосіб життя звірів, а коли вони виходили з церкви-музею, їх зустріла старенька бабуся, кажучи:

— Я теж хочу подивитися.

А увійшовши, зняла руки вгору і, споглядаючи на ікону Пресвятої Богородиці, що була на верхній частині купола ще незатертою, благала на весь голос:

— Мати Божа, випроси у Бога, щоб діти не ходили дивитися на ці дивацтва, а приходили на молитву і віддавали тут честь Ісусові і Тобі, Маріє. Вчителька швидко вивела дітей з церкви-музею, а бабцю назвала несвідомим пережитком.

Почалися Різдвяні свята. Більшість дітей все ж таки потайки ходили колядувати до сусідів, до своїх знайомих і святкували разом з батьками Святий вечір, Різдво і інші свята. Вчителі повинні були слідкувати за проявами обрядових дійств і не допускати дітей і молодь, щоб вони сходилися разом, а якщо бачили на вулиці дітей, то запрошували в клуб на ігри, а ввечері крутили кіно.

Марійка з Оленкою, у яких вчителька Фаїна Давидівна була класним керівником, ще до свят вирішили йти колядувати до своїх сусідів і родичів. Вони вивчили не лише колядки, а й віншування. До кого б вони не заходили, їх хвалили за гарний спів і щиро дякували за коляду. Дівчата були такі захоплені, що не тільки на Святий вечір ходили, але і на другий, і на третій день свят.

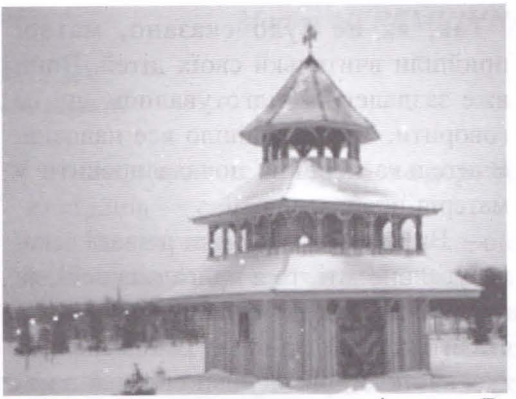

Та тут їх спіткала несподіванка. В одній хаті були гості, серед яких була присутня Фаїна Давидівна. Діти не зауважили її і на повний голос колядували «Нова радість стала» І лише в кінці вчителька обернулась до них лицем. Дівчатам перехопило подих, але закінчили: «Даруй літа щасливії нашій славній Україні!» Тоді Оленка, як і скрізь, висловила побажання:

«Нині весела новина,
Народилась Божа дитина.
Віншуємо вас в коляді,
Живіть у гаразді.
Хай вас Бог благословляє!
Христос ся рождає!»

Дівчатка швидко вийшли з хати, та тут до них підійшла їхня вчителька і промовила, усміхаючись:

— Післязавтра хай прийдуть до мене ваші батьки.

Дівчатка ще більше злякались. Вдома мовчали, але Марійка перша розповіла про цю зустріч своїй матері, а ця вже по-сусідству розповіла все матері Оленки.

Майже два дні дівчата сумували і переживали, як їх зустріне вчителька у школі у перший день після канікул.

Так, як це було сказано, матері прийшли вчительки своїх дітей. Вони вже заздалегідь підготувались, що їм говорити. Та тут вийшло все навпаки. Вчителька першою почала просити у матерів пробачення:

— Ви знаєте, коли ваші дівчата заколядували в хаті, то я пригадала собі, як я малою ходила колядувати з дітьми, які стали для мене рідними. Та ж мене врятували люди, ризикуючи своїм життям задля любові до Господа Бога. Саме віра в Бога надихнула їх на такий подвиг, і вони виявили велике милосердя до мене, не зважаючи, що я єврейка. А потім інтернат і безбожницьке виховання, а тепер і обо-в'язок інших так виховувати, витворили у моїй душі відчуженість, і доводиться навіть перед дітьми лукавити.

В цей час, коли колядували ваші діти, в моїй душі щось перемінилося. В моє серце увійшов дух доброти і любові. Я зрозуміла, чому люди так цінують свою віру, і подумала, що наша атеїстична праця є даремною. І тепер я замислилася над своїм життям. Я не могла зрозуміти, чому в такий спосіб прийшов Ісус на світ, взявши людське тіло і народившись

в убогій стаєнці. У цьому дещо відкрили мені ваші діти своєю колядою. Тому дякую вам і вашим дітям. Тільки про це нікому не говоріть, і діти нехай мовчать про нашу розмову. До речі, я цілу ніч цю проплакала. Згадувала свої дитячі роки і сьогодення. Я відчула, що і в моєму серці народився Бог в любові до мене. Шкодую, що я так часто зводила чисті душі дітей безбожницькою агітацією. Прийде час, і я також буду християнкою.

Матері, як могли, висловили вчительці щире співчуття і розуміння, і одна з них промовила:

Ви — наша вчителька, ми вас розуміємо. Хай Бог щастить у вашому житті. Ми за вас будемо молитися.

Справді, Фаїна Давидівна перемінилася як у ставленні своїх дітей-учнів, так і до людей. Завжди авторитетно захищала тих, кого переслідували за віру в Бога. Минулися ці часи, змінилося життя, але в пам'яті залишилися добрі і недобрі вчинки наших близьких людей. Хай усе, що добре, залишається, а недобре йде у забуття.

Марко ЧЕРЕМШИНА

СЛЬОЗА

(різдвяна казка)

Скільки разів возьме кріпкий мороз, стільки разів віє холодний вітер та й навіває нову верству снігу. Стільки ж разів більшає біль і терпіння хорої вдови Кравчихи. Вона лежить на твердій постелі, накрита старим сірячком, та лишень сумним стогоном нарікає на студений вітер і мороз, що шпарами стін дістаються до її незатопленої хати. Коло неї порається її донечка Маруся, що рада б в кожну хвилю своїй матінці яку-небудь полекшу вчинити. Та що ж вона година? Заробити не піде, бо і сили у неї ще нема, а просити о милостиню, то таки дуже соромиться. А люди, от як люди: кожний собі рад, чужа нужда їм не в гадці.

— Ненечко дорогенька, — лебеділа Маруся, — нині Святий вечір, а у нас нічо-го немає і вам не лекшає. Як би то красно й любо було, коли б ми ввечір разом пше-ничку їли. Хто знає, чи другої діждемо. Передучора ви самі про те згадували, тільки що я плакала, як ви загадали заста-вити одіж покійного нашого батенька. Мені жаль тої одежі, але коли ви вже ка-жете, що навесні мож буде її викупити, то вже най і так було би. Заробимо й вику-пимо, коби здоровля. Позвольте ж мені, ненько, з нею у місто піти і зробити так, як ви казали. Куплю й ті ліки, що люди радили, й на вечерю дещо і дровець при-несу. То буде гарно, ненечко!

— Та студінь надворі, — простогнала Кравчиха.

— Я ваші чоботи взую — хоч великі вони, але я соломою випхаю. Добре?

— Як змерзнеш, то вертайся з дороги; то студінь — сніги...

— Не змерзну, золотенька ненько, що мені студінь! Для вас я в огонь піду.

Вже не мучила дальше питаннями хорої матінки, тільки зробила, як думала: накрила її шматтям, що лишень у них ще було, взяла батькову одіж і в місто помандрувала. От вже таки добре з полудня. В зимі який вам то день? Сюди-туди обернешся, та й вже вечоріє. Маруся поорудувала як слід. Вже й домів вертає. Вона рада б зозулею ід неньці полетіти, тільки що крил у неї немає. «Поперечними стежками піду, то скріше зайду», — думає собі. А тут сніг засипав стежки, що й сліду не видко. Їй про те байдуже. Вона пішла коротшою ходою. Сніг йде та йде, а мороз бере дужіше, чим рано. Бідній Марусі тяжко йдеться. Вітер провіває через її діраву, стару свитину, і неначе приліплює пекучий мороз до самого тіла, а збитошник-сніг сиплеться у її подерті чоботи. Щоб ще лишень через широкий луг перейшла, та й вже дома, вже коло своєї неньки. Та що ж! Вона втомилась. На її чолі виступив піт і в тій самій хвилині замерз на чорних бровах. Бліде її личко посиніло, а ніжки не змогли дальше сніг відгортати, затерпли. Вона стоїть на одному місці, а їй здається, що вона все ще йде. Дрожачий голос, що став вириватись з її гортані, то був її плач. З її синіх оченят потекла одна велика сльоза. Якийсь тепленько приодітий чоловік перейшов

случайно коло неї і не порятував. Камінне серце в нього було. «Не відпочивай, бо ніч тебе зайде у твому ледарстві», — сказав він та й пішов дальше, значить, не доміркувався Марусиного безвихідного положення. Її ридання стає щораз тихіше. Студінь для неї меншає. В її серці робиться гарячо, любо... Вона бачить перед собою неньку і хотіла б її своїм гарячим серцем нагріти. Ручками обіймає вона її за шию та просить: «Ненько моя, нагрійтеся теплом мого серця, а лекше вам стане».

Хмарне небо вже уповилося чорним покровом. В селі радість, гомін. Вечірні світла так і сяють на багатих столах. Різдвяний ангел став літати від хати до хати з дарунками на крильцях. Сніг йде та й іде, а білі його пластинки танцюють собі у повітрі. Ангелові про те байдуже. Його ні вода, ні вогонь не береться. Тому чимало здивувався, коли нечаяно побачив на своїй ніжній рученьці велику білу пластинку снігу.

— Ти, маленька білявиночко! Що ти є таке, що відважилася на мою руку сідати? Твої посестри не вчинили б того ніколи.

— Я не звичайна пластинка, я сльоза.

— Сльоза?! — повторив ангел.

— Я сльоза вбогої дівчинки Марусі, — говорила дальше пластинка.

— Тої Марусі з синіми очима?

— Так. Ті сині очі зронили мене он там в полі серед снігу. Студений мороз заморозив мене, а буйний вітер заніс мене сюди. Маруся лежить на снігу, замерзає небога. Поратуй її, ангеле! Це ж вечір радості — не смутку, терпіння, смерті!

— Добре, сейчас, — відказав ангел.

Він прошептав щось вітрові і полетів собі дальше. Послушний вітер поніс чим скоріш пластинку до хати того багача, що бачив у полі безпомічну Марусю та й зганив її ще лихим словом. Багач той якраз вийшов тоді на подвір'я, щоб повеліти слугам внести житняний сніп до хати. Вітер приліпив пластинку на його лиці. Він увійшов з нею до хати. Зачалася вечеря. Стіл аж гнеться під тягарем страв та напитків.

Пластинка стопилася і потекла сльозою прямісінько в пугар, що в нього наливав собі вина господар-багач. Він випив налите вино, а з ним і Марусину сльозу.

— Недобре се вино, — сказав він, — навчу я того купця, щоб знав, яке вино мені дається! — Сказав та й посумнів чогось-то.

А родина п'є те саме вино та й нахвалитися не може.

Нараз встав багач від стола та й вийшов з хати.

Вже з півгодини минуло, а він ще не вертається.

— Де отсе пішов батько? — питаються себе здивовані діти й мати. Не знають. Аж ось і надходить він та й не сам. На руках несе дівчинку, мов мерця якого.

— Се Кравчишина Маруся, — каже він до родини, — трохи що не замерзла на полі в снігу. Я бачив її, як вертався з міста. Стояло, біднятко, а я думав, що відпочиває. При вечері, зараз-таки по тім клятім вині, вона мені привиділася умираюча. Мене заболіло за нею серце, тим і побіг я на те саме місце, де я перше її бачив. Прибігаю, а вона вже й не говорить, тільки ніби стогне, ніби плаче, та й то вже останніми силами. Нумо, діти, розморожуймо її.

— У другу хату понесім через сіни, там холодно, а тут, у теплі, годі розморозити, — порадила жінка.

На другий день рано сиділа Маруся коло своєї неньки у затопленій багацькій хаті і розповідала, як орудувала в місті.

Зворушений багач занявся хорою вдовою, як своєю матір'ю. До себе враз з донечкою забрав і хліба й до хліба всього дав. Хора Кравчиха трохи підвелася з ліжка. Вона об усім дізналася від багача. Її очі засльозилися з радості й жалю! А Маруся обіймає матір та й щебече:

— Ненько дорога! Звідки се для нас добро взялося? Чи не сон се?

— Ні, дитино, то твоє добре серце заподіяло сю людську ласку.

— А я, ненечко, сон мала, що десь-то моє серце гаряче, гаряче, таке гаряче, що вас ним я хотіла загріти.

— Ти ж і загріла ним мене, любочко моя дорога, сиза.

І досі ще ніхто не знає, що то все зробила Марусина сльоза.

Олег ПІДГІРСЬКИЙ
(«Світ Дитини» 1933р.)

ПІД ЯЛИНКОЮ

— Спас родився в Вифлеємі! —
Зірка людям об'явила,
В світ понесла добру вістку
Тай усіх розвеселила.

Вбогих, хорих і прибитих
Звеселили ті новини.
Звеселилося й серденько
Української дитини.

Свічами цвите ялинка,
Світлом сяє скромна хатка,
Шепче радісну молитву
Обдароване дівчатко.

І говорить: — Любий Христе!
Дай, щоб всі вкраїнські діти
Твоїм Рождеством пресвітлим
В ті часи могли радіти!

Ані срібло, ані злото —
Дай їм ласку, дай їм долю,
Кращого часу діждати
Дай їм, Господи, я молю...

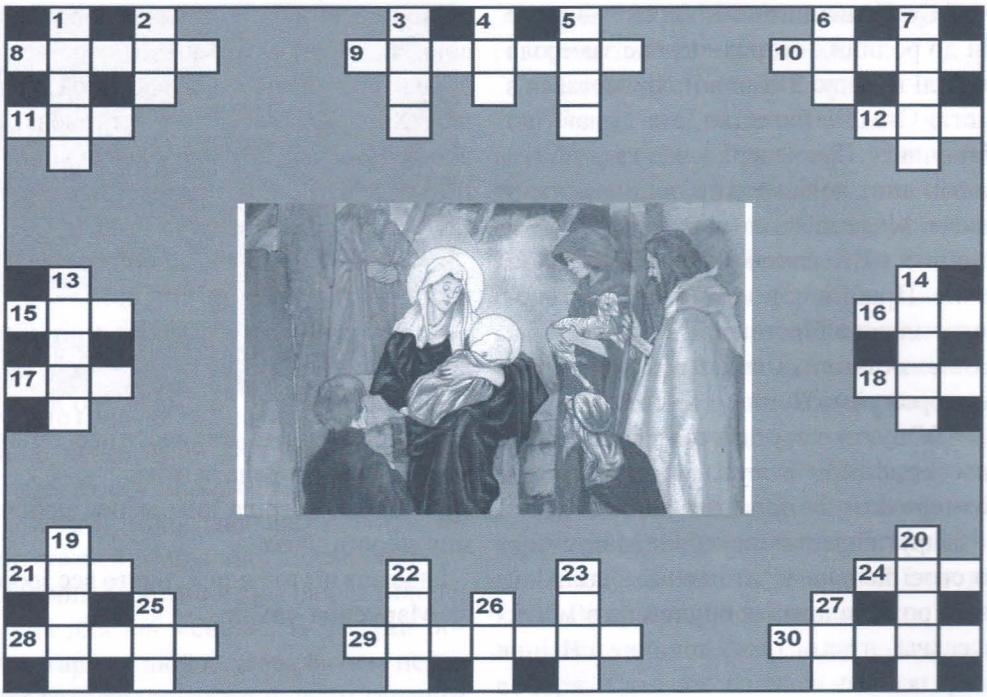

Три крапки замініть словами зі Св. Письма, віршів о. В. Мендруня, М. Лозинської і Т. Угрин, колядок

По горизонталі: 8. Вкраїна співає: Христос ся рождає. Божий … луна по церквах. 9. Де Христос родився, з Діви воплотився, як … пеленами убого повився. 10. В Вифлеємі … сталась превелика, бо там народився предвічний Владика. 11. Мудреці прийшли в Єрусалим зі Сходу і спитали: «Де … юдейський, що оце народився?». 12. Складова куті. 15. Не будемо більше хитатися в вірі навіть серед лютих житейських тривог, будемо співати багато, - без міри: коріться погани, бо з нами є …! 16. В Вифлеємі народився: Месія Христос наш і … наш, для всіх нас нам народився. 17. Спи, Ісусе милий, набирайся сили, щоб здолати все люте зло. Як Ти будеш спати, в кожній нашій хаті запанує … і добро. 18. Тут Ангели чудяться, Рожденного бояться, а … стоїть, трясеться, осел смутно пасеться. 21. В Вифлеємі у стаєнці немовля не спить, рученята простягає, … благословить. 24. Різдвяна ніч, тиха ніч, Вкраїнська хата, тепла … . В Святу вечерю для пастушків ми напечемо пампушків. 28. І … пролунав з неба: «Це Син мій любий, що його я вподобав». 29. Ніжністю сяють мамині очі, тиха … лине з сердець: Нині Пречиста народить Сина, з кривдою правда стане на герць. 30. Назва коляди «Темненькая …».

По вертикалі: 1. Страва на Свят-вечір. 2. Старий … минає, Новий наступає. 3. … привела їх в малий Вифлеєм, а що ми від себе Христові даєм? 4. Ніч над Вифлеємом, зорі в небі сяють, … над усіма витає, а в бідній стаєнці, де ніхто не знає, Дитя Боже ся рождає. 5. Мудреців дарує Схід, а зоря — Новий Завіт. Спить Ісусик, пахне … веселися, Україно! 6. Поклонилися Христові пастушки отар, і ягнятко із любові віддали, як … . 7. Вже Ісусик народився в Вифлеємі нам … ясний об'явився бідним пастушкам. 13. Ось … гостинно приймає царів, ніколи не бачив він перських дарів. 14. Там за Вифлеємом у полі стаєнка убога стоїть, у ній то … Пречиста над Божим Дитятком клячить. 19. Дамо нашу віру, …, коляду, і кожний хай скаже: «Я знову прийду до Тебе, Ісусе, Ти ж добрий, простий, з Тобою зустрітись — то вечір святий!». 20. А іздалеку зі сходу вже й царі ідуть. Кличе … з небозводу у незнану путь. 22. Тоді ..., покликавши тайкома мудреців, випитав у них пильно про час, коли зоря з'явилась і відіслав їх у Вифлеєм. 23. В Вифлеємі новина, … Сина породила. 25. … предивний йде згори, пастухи несуть дари. А від нас — любові квіти, щоб Спасителя зігріти. 26. Божий … днесь народився з неба він до нас знизився. 27. Не зімкне сьогодні віч Вифлеємська світла …: народився Син Марії — світ прокинувся в надії.

Підготувала Леся Штикало, м. Львів

Журнали для ваших малюків!

"Ангелятко"
95894
"Ангеляткова наука"
95895
комплект
95939

Тел./факс (032) 240-04-60 www.angelyatko.com.ua